הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגיד משנה · ספר זמנים

מגיד משנה על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבנו וידאל די טולוזא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגיד משנה על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבנו וידאל די טולוזא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגיד-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-שביתת-יום-טוב/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ג 6
הלכה ד 6
הלכה ח 7
הלכה ט 8
הלכה י 8
הלכה יא 9
הלכה יב 9
הלכה יג 9
הלכה יד 10
הלכה טו 11
הלכה טז 11
הלכה יז 11
הלכה יח 12
הלכה יט 12
הלכה כ 12
הלכה כא 13
הלכה כב 13
הלכה כד 13
פרק ב 14
הלכה א 14
הלכה ב 15
הלכה ג 15
הלכה ד 15
הלכה ה 16
הלכה ו 16
הלכה ז 17
הלכה ח 18
הלכה ט 18
הלכה י 18
הלכה יא 19
הלכה יב 20
הלכה יג 20
הלכה יד 20
הלכה טו 21
הלכה טז 21
הלכה יז 22
הלכה יח 22
פרק ג 22
הלכה א 22
הלכה ב 22
הלכה ג 23
הלכה ד 23
הלכה ה 24
הלכה ו 24
הלכה ז 24
הלכה ח 24
הלכה י 25
הלכה יא 26
הלכה יב 26
הלכה יג 27
הלכה יד 27
הלכה טו 28
הלכה יז 29
פרק ד 29
הלכה א 29
הלכה ב 29
הלכה ג 29
הלכה ד 30
הלכה ה 30

הלכה ו 31
הלכה ז 31
הלכה ח 31
הלכה ט 32
הלכה י 32
הלכה יא 32
הלכה יב 32
הלכה יג 33
הלכה יד 33
הלכה טז 33
הלכה יז 34
הלכה יח 34
הלכה יט 35
הלכה כ 35
הלכה כא 36
הלכה כב 36
הלכה כג 37
הלכה כד 37
הלכה כה 37
הלכה כו 37
פרק ה 38
הלכה א 38
הלכה ב 38
הלכה ג 38
הלכה ד 38
הלכה ה 39
הלכה ו 40
הלכה ז 40
הלכה ח 40
הלכה ט 40
הלכה י 40
הלכה יא 41
הלכה יב 42
הלכה יג 42
הלכה יד 42
הלכה טו 43
הלכה טז 43
הלכה יז 43
הלכה יח 43
הלכה כ 43
פרק ו 44
הלכה ב 44
הלכה ג 44
הלכה ד 45
הלכה ה 45
הלכה ו 45
הלכה ז 45
הלכה ח 46
הלכה ט 46
הלכה י 46
הלכה יא 46
הלכה יג 46
הלכה טו 47
הלכה טז 47
הלכה יז 47
הלכה יח 48
הלכה יט 48
הלכה כ 48
הלכה כא 48
הלכה כב 48
הלכה כג 48
הלכה כד 49
פרק ז 49
הלכה א 49

הלכה ב 50
הלכה ג 50
הלכה ד 51
הלכה ה 51
הלכה ו 52
הלכה ז 52
הלכה ח 52
הלכה ט 52
הלכה י 53
הלכה יא 53
הלכה יב 53
הלכה יג 54
הלכה יד 54
הלכה טו 54
הלכה טז 55
הלכה יז 55
הלכה יח 55
הלכה יט 56
הלכה כ 56
הלכה כא 57
הלכה כב 57
הלכה כג 58
הלכה כד 58
הלכה כה 59
פרק ח 59
הלכה א 59
הלכה ב 60
הלכה ג 60
הלכה ד 61
הלכה ה 62
הלכה ו 62
הלכה ז 63
הלכה ח 63
הלכה ט 63
הלכה י 63
הלכה יא 64
הלכה יב 64
הלכה יג 65
הלכה יד 65
הלכה טו 66
הלכה טז 66
הלכה יז 67
הלכה יט 67
הלכה כ 68
הלכה כא 68

פרק א

הלכה א

ששת ימים אלו שאסרן הכתוב וכו'. לכל ימים אלו יש לאוין מפורשין בסדר אמור אל הכהנים שכתוב בכל אחד מהן כל מלאכת עבודה לא תעשו. ומדברי רבינו שבכלל מלאכת עבודה סתם אינה מלאכת אוכל נפש ולא הוצרך רבינו להביא מקרא להיתר מלאכת אוכל נפש אלא מפני ראשון ושביעי של חג המצות שבשביעי נאמר בפ' ראה אנכי וביום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה ועל שניהם נאמר בפרשת בא אל פרעה כל מלאכה לא יעשה בהם ולכך הוצרך להזכיר כתוב של היתר אוכל נפש האמור שם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם:

הלכה ב

כל השובת ממלאכת עבודה וכו'. מבואר בכ"מ שיום טוב עשה ולא תעשה. ומהם פרק קמא דיו"ט (ביצה דף ח':). וכן המלקות מבואר בכמה מקומות ומהן פרק אלו הן הלוקין (מכות כ"א):

הלכה ג

העושה אבות מלאכות הרבה וכו'. פ' אלו הן הלוקין (מכות דף כ"א:) אמר רבה חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליום טוב, וענין חילוק מלאכות לשבת הוא לענין חטאת ובשוגג כמבואר פ"ז מהל' שבת:

הלכה ד

כל מלאכה שחייבין עליה בשבת וכו'. המכוון אצלי בדעת רבינו כך הוא מלאכה שחייבין עליה בשבת ואותה מלאכה היא שלא לצורך אכילה אם עשה אותה ביו"ט לוקה חוץ מן ההוצאה וההבערה שאע"פ שאינן לצורך אכילה אינו לוקה ואפילו עשאן שלא לצורך אכילה. ופירוש מלאכה שהיא שלא לצורך אכילה נתבאר בדברי רבינו שכולל כל מלאכה שאינה נעשית באכילה ושתייה וא"כ היה מן הדין שיהיו הבערה והוצאה נאסרין כמו כתיבה ואריגה אלא שמתוך שהותרו לצורך אכילה הותרו שלא לצורך. ונראה טעם לשני אלו, ההוצאה לפי שאף היא באוכל ומשקה ואע"פ שהיא בדברים אחרים אמרינן מתוך, והבערה אע"פ שאינה באוכלין ומשקין כתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת בשבת הוא דאסור הא ביו"ט שרי וכן דרשו לפי שביום השבת מיותר הוא דהא בשבת מיירי קרא לעיל מיניה וביום השביעי וכו' והיה די באמרו לא תבערו אש בכל מושבותיכם אבל שאר מלאכות שאינן לצורך אכילה כגון הכתיבה וההריסה

והאריגה והבנין אפילו עשאן לאכילה לוקה ושאר המלאכות שהן באכילה כגון שחיטה ואפייה אפילו עשאן שלא לאוכלן אינו לוקה כמו שיתבאר בפרק זה ושאם בשל לכותים או לצורך חול אינו לוקה. ולבאר יחוד ההוצאה וההבערה מן הגמרא שנינו פ"ק דיו"ט (ביצה י"ב) ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הלולב ולא את הקטן ולא את הס"ת לרה"ר וב"ה מתירין ואסיקו דב"ה סברי דאמרינן מתוך. ופירש"י ז"ל דדבר תורה מותרת לגמרי בכל דבר אלא שבהוצאת אבנים וכיוצא בהן אסורה מדבריהם משום טרחא וכן נראה מן ההלכות וזה דעת רבינו. ולא הוצרך להזכיר איסור דבריהם בהוצאת אבנים לפי שכתב בפרק זה שכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביו"ט אלא לצורך אכילה ודין ההבערה שם (דף י"ב:) מבואר דסבר ר"י דכי היכי דאמרי ב"ה מתוך בהוצאה הכי נמי בהבערה. ויש בזה שיטה אחרת לקצת מפרשים אחרונים שהן סוברין שלא הותרו אלו שלא לצורך כלל אא"כ יש בו צורך היום קצת כקטן ולולב או צורך מצוה אבל כשאין בו צורך מצוה ולא צורך הדיוט ביומו כלל כהוצאת אבנים לוקה עליה ואפילו לב"ה וג"כ כתבו שיש עירובי חצרות ליום טוב ואין מוציאין מחצר לחצר כלים שאין בהם צורך ליום טוב אא"כ עירבו. ולדברי רבינו וההלכות אין עירוב חצרות ביום טוב כנזכר פ"ח מהלכות עירובין אבל מה שאינו לצורך אסור לטלטלו ביו"ט כשבת כמו שהזכרתי ומבואר פרק כ"ה מהלכות שבת שאפילו כלי שמלאכתו להיתר אסור לטלטלו שלא לצורך כלל כמו שכתבתי שם. ובהשגות בדין ההבערה שלא לצורך א"א זהו להחם חמין לרגליו ולהדליק נר של אבטלה כגון להדליק נר לכבוד בירושלמי אמרו לא תאסור ולא תשרי, ע"כ. וענין הירושלמי כך הוא מהו להדליק נר של אבטלה חזקיה אמר אסור מתניתא פליגא על חזקיה לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת בשבת אי אתה מבעיר אבל מבעיר אתה ביו"ט אמר ר' אבינא תני תמן ב"ש אוסרין וב"ה מתירין ר' נחום אחוי דר' אילא בעא קמיה ר"י א"ל לא תאסור ולא תשרי, ע"כ. ופירוש דברי רב אבינא הן דס"ל דב"ש וב"ה בדין ההוצאה במתוך פליגי וכי היכי דאמרי ב"ה מתוך בהוצאה ה"נ בהבערה ואע"ג דר"י אמר בירושלמי לא תאסור ולא תשרי לא סמך עליו רבינו כיון דבגמרתנו ר"י עצמו השוה אותן כמו שכתבתי. כל זה נ"ל לדעת רבינו:

הלכה ח

(ה-ח)

כל מלאכה שאפשר לעשותה וכו'. דעת רבינו שכל מלאכות שהן באוכלין ומשקין מותרות גמורות דבר תורה כגון הקצירה והטחינה וכיוצא בהן אלא שחכמים אסרו אותן מפני הטעם שהזכירו כדי שלא ימנע משמחת יו"ט ולזה אסרו כל דבר שאין בו הפסד

אם נעשה מעריו"ט והניחו היתר מה שיהיה בו הפסד אם נעשה מבערב. ובהשגות א"א בכל אלה אין טעם וכו' שהיא מלאכה בתלוש, ע"כ. ואני אומר שטעם רבינו מספיק יותר מהטעם שהזכיר הוא לפי שדעת רבינו שכל שבעיקר המלאכה אין הפסד אע"פ שבחלק ממנה יש הפסד אסרוה חכמים ר"ל שכיון שבקצירת חטים וכיוצא בהן אין הפסד אם נקצרו מבערב אע"פ שבתלישת קצת ירק וקצת פירות יש הפסד לא רצו להתיר התלישה שהיא תולדת קצירה לחצאין, אבל הטעם שהזכיר הוא שלא הותר אלא בתלוש אינו מספיק לאסור ברירה טחינה והרקדה. וגם לדברי רבינו קשה שהרי התירו שחיקת תבלין מפני שיש בהן הפסד ואע"פ שהיא תולדת טחינה האסורה וא"כ יתירו גם כן תלישת דברים שיש בהן הפסד אם נתלשו מבערב. וי"ל שהקילו במכשירין לפי שאינן נאכלין בעצמן ואין המכוון בהם אלא לתקן דברים אחרים ורבו בזה הסברות ויש מי שסובר שהטחינה והקצירה אסורין דבר תורה מפני שעושין מהן לימים הרבה ונתלו בזה בסוגיות הגמרא ואע"פ שאינן מוכיחות, ואני אומר שמלאכת עבודה כולל כל מה שדרך העבד לעשות לאדוניו ואין רוב בני אדם עושין אותה לעצמן אלא שוכרין אחרים לעשותן לפי שהוזהרנו במלאכות אלו לזכור כי היינו עבדים והיינו עושין מלאכות אלו לאדונינו אבל כל מלאכה שדרך רוב בני אדם לעשותה כל אחד בביתו לעצמו לא הוזהרנו לפי שאינה מלאכת עבדים אלא אף האדונים עושין אותה ולזה כל מלאכה שאדם עושה ממנה לעצמו לימים הרבה דרך לעשותה על ידי אחרים כגון הברירה והקצירה והטחינה וההרקדה אבל האפיה והלישה והשחיטה והבשול אין אדם מכין מהן לימים הרבה ורוב בני אדם עושין אותן לעצמן. כך נראה לי ועדיין צ"ע:

הלכה ט

אין אופין וכו'. זה מחלוקת בפרק אלו עוברין (פסחים דף מ"ו:) האופה מיו"ט לחול רב חסדא אומר לוקה ורבה אמר אינו לוקה וקיי"ל כרבה ומלקות הוא דליכא הא איסורא איכא וכן כתבו ז"ל:

עשה כדי לאכול וכו'. זה פשוט ונלמד מדין מי שלא ערב עירובי תבשילין כמו שיתבאר עוד בפרק זה:

הלכה י

ממלאה אשה קדרה וכו'. ברייתא פרק י"ט שחל (ביצה י"ז) כלשון רבינו וכתב הרשב"א ז"ל כדי שיאכלו משמנים. לפיכך יראה לי שאפילו ליתן בקדרה חתיכה אחר חתיכה אפילו לאחר שהניח קדרה על גבי האש מותר, עכ"ל:

וממלא נחתום וכו'. באותה ברייתא כלשון רבינו. וכתב הרשב"א ובלבד שיתן את הכל קודם שהניח חבית על גבי האש עכ"ל. והטעם לפי שאין המים טובים יותר כשיש בכלי הרבה. ולפיכך דעתו ז"ל שאסור להוסיף עליהן שלא לצורך אבל מעיקרא חד טרחא הוא ושרי:

וממלאה אשה תנור של פת וכו'. מחלוקת שם ונפסקה שם הלכה כרשב"א דאמר ממלאה אשה תנור פת מפני שהפת יפה בשעה שהתנור מלא. וה"ר יונה כתב שלא התירו אלא בתנורים קטנים וצרים אבל לא בפורני גדולה כעין שלנו, עכ"ל:

ומולח אדם כמה חתיכות וכו'. מימרא פ"ק (שם י"א:) אמר שמואל מולח אדם כמה חתיכות בבת אחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. עוד שם רב אדא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא. ורבינו ז"ל הזכיר מימרא דשמואל ולא כתב דרב אדא בר אהבה ואפשר שהוא סבור שהן חולקין ששמואל לא התיר אלא בבת אחת ורב אדא בר אהבה התיר בזו אחר זו ומערים ואומר בכל אחד בזו אני רוצה וקיימא לן כשמואל. והרשב"א ז"ל פסק כרב אדא וכתב במקום הפסד ממונו שלא יסריח הבשר התירו לו הערמה זו, עכ"ל:

הלכה יא

המבשל או האופה ביו"ט וכו'. ברייתא פרק יו"ט שחל (דף י"ז:) גבי מי שאכל עירובי תבשילין שלו קודם אפיה אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור ואמר רב אשי דטפי החמירו במערים מבמזיד ויתבאר דין זה פ' ששי ומשם למד רבינו דכ"ש במערים לצורך חול שאסור וכן כתבו המפרשים ז"ל:

הלכה יב

מי שהיתה לו בהמה מסוכנת וכו'. פ' אין צדין (ביצה דף כ"ה) בהמה מסוכנת לא ישחוט אא"כ ידוע שיכול לאכול ממנה כזית צלי מבעוד יום ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית שחיטתה. וקי"ל כת"ק ופירשו כל שיש שהות ביום כדי לאכול אע"פ שאינו אוכל מותר דמשום הפסד ממונו התירו לו בכך. וכן מבואר פרק אלו עוברין (פסחים מ"ו.) אבל בריאה לא ישחטנה אא"כ צריך לאכול ממנה ביו"ט וכן כתבו ז"ל:

הלכה יג

אין אופין ומבשלין ביו"ט וכו'. פרק יו"ט שחל (ביצה כ"א:) קי"ל כמאן דדריש לכם ולא לכותים וזה מוסכם מכל הפוסקים אבל בדין הכלבים נחלקו ודעת רבינו כדעת ההלכות שפסקו כר"י הגלילי דאמר התם לכם ולא לכלבים ואין נפש בהמה מותר להכין לה ויש חולקין בזה. ודעת הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל כדעת רבינו וכדעת ההלכות ועיקר. ולזה

כתב הרשב"א ז"ל לפיכך אין מוציאין תבן ותבואה מרשות לרשות להאכיל לבהמתו שההוצאה מלאכה גמורה היא ולא התירו אצל בהמה אלא טלטול לבד שהוא מדברי סופרים, עכ"ל. וזה כפי שיטתו שכתבתי למעלה בדין ההוצאה אבל לדעת רבינו בדין ההוצאה מותר גמור הוא אבל אפיה ובישול לצורך בהמה אסור:

לפיכך מזמנין את הכותי וכו'. מימרא שם (דף כ"א) דר"י בן לוי והרבה אמוראים סוברין כן והוא כלשון רבינו ונראה שממה שאמרו אין מזמנין ולא אמרו אין מאכילין דקדק רבינו שלא אסרו אלא במזמנין אותו אבל בבא מאליו אין לחוש לו וזהו שאמרו שם מרימר ומר זוטרא כי מקלע להו כותי ביומא טבא אמרי ליה אי ניחא לך במאי דטריחא לן מוטב ואי לא טרחא יתירא אדעתא דידך לא טרחינן, וסובר שאין האמירה הזו מעלה ומורידה בהיתר הדבר. אבל הרשב"א כתב שהאמירה מעכבת:

הלכה יד

בהמה שחציה וכו'. מימרא דרב חסדא שם (דף כ"א) קרוב ללשון רבינו:

אבל עיסה חציו של וכו'. באותה מימרא שם הדין והטעם קרוב לשונה ללשון רבינו:

בני החיל וכו' שנתנו קמח וכו'. שם בעו מיניה מרב הני בני באגא דשדו עלייהו קמחא דבני חילא מהו לאפותה ביו"ט אמר להו חזינן אי כי יהבי ריפתא לינוקא לא קפדי כל חדא וחדא חזיא לינוקא ושרי ואי לא אסיר ופסק רבינו כן. אבל בהלכות כתוב וליתא להא דרב אלא בין כך ובין כך אסור דאמר ריב"ל מזמנין את הכותי בשבת ואין מזמנין את הכותי ביו"ט גזירה שמא ירבה בשבילו. ודעת הרבה מפרשים כדברי ההלכות והביאם לזה מה שהאריכו שם בסוגיא על הא דרב והביאו ברייתא דפלוגתא דתנאי בדין הכלבים ונשאו ונתנו אליבא דמאן דאמר לכם ולא לכלבים ואמרו אחר כך ופליגא דריב"ל וכו' ופירשו דעל הא דרב קאי וכן פירש"י ז"ל ועל כן הקשו על דברי רבינו שפסק כרב וכריב"ל ובגמ' מפרש דפליגי ויש מי שהעמיד דברי רבינו באמרו שלא היה בגירסת ספרי רבינו ופליגא. ואני מקיים הגירסא ומקיים דבריו וכי אמרו ופליגא לאו אהא דרב קאי דלא דמיין להדדי דההיא דרב אם לא היו אופין כל הפת להם לא היו יכולין לאפות ממנו פת אחת ולתתו לתינוק אבל בזמון הכותי לא יגרע חלק הישראל אם לא יזמנהו שהרי משל ישראל הוא נותן לו ופת התינוק הוא מבני החיל וכי אמרו ופליגא נ"ל דאמאי דסליק מיניה קאי דא"ל אביי לרב יוסף למאן דאמר לכם ולא לכלבים הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביו"ט א"ל חזיין להסקה א"ל תינח ביו"ט בשבת מאי איכא למימר א"ל מטלטלין להו אגב ריפתא ולזה אמרו שהשואת הטלטול בשבת למלאכה דיו"ט דכיון שאינן עושין מלאכה בשביל בהמה ביו"ט אין מטלטלין בעבורה בשבת אלא על ידי

פת דלא כריב"ל שהוא התיר טלטול לצורך כותי בשבת אע"פ שמלאכה אסורה מחמתו ביו"ט. וזה נ"ל נכון לדעת רבינו ודינו קיים ויש לו בזה הודאת בעל הריב שכך כתבו בהשגות א"א יפה אמר אע"פ שלא הסכים לדעת הרב ז"ל:

עיסת הכלבים וכו'. משנה פ"ק דחלה הובאה שם והקשו אמאי והא אפשר למפלגה בלישה וחלק הכלבים יאסר ותירצו שאני כלבים הואיל ואפשר לפייסן בנבלה וקי"ל כמאן דאמר הואיל. וכתבו בעטור והרשב"א ז"ל דלדידן דאית לן הואיל אפילו אין לו נבלה עכשיו מותר הואיל ואפשר שתזדמן לו ולזה סתם רבינו:

הלכה טו

המבשל ביו"ט וכו'. פרק אלו עוברין (פסחים מ"ו:) ושם פרק יו"ט שחל (ביצה כ"א.) אתמר האופה מיו"ט לחול וכו' כמש"כ למעלה ואמרו שם דטעמיה דרבה דאמר אינו לוקה משום דאי מקלעי ליה אורחים חזי להו. והשוה רבינו דין המבשל לכותי או לבהמה לדין מבשל לצורך חול ופשוט הוא ויש לזה סמך מן הגמ' ואין להאריך:

עשה לנפשו וכו'. ג"ז פשוט ונלמד מהנזכר למעלה בכותי הנכנס מאליו:

הלכה טז

רחיצה וסיכה וכו'. מה שהוצרך רבינו להזכיר בדין הרחיצה והסיכה היא לחמם מים כדי לרחוץ או שמן כדי לסוך ומבואר בדבריו ברחיצה וה"ה לסיכה. וכן כתבו ז"ל שאם לומר בצונן אפילו בשבת מותר לאדם לסוך כל גופו לתענוג כנזכר פ' כ"א מהלכות שבת וזה פשוט:

לפיכך מחמין וכו'. במשנה פרק יום טוב שחל (ביצה דף כ"א:) בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה ובית הלל מתירין וקי"ל כבית הלל. ובהלכות ודוקא לרגליו אבל כל גופו לא והביאו ראיה מפ' כירה ומפורש שם בכירה (דף מ') דאפילו אינו רוחץ כל גופו בבת אחת אלא אבר אבר אסור ומוסכם:

וחמין שהוחמו וכו'. שם בהלכות בשם גאון וכן הסכמה מן הגאונים ואפילו לרחוץ כל גופו כאחת. וכן עיקר. ודין רחיצה בחמי טבריא שוה ביו"ט כשבת ומבואר ענינם פרק כ"ב מהלכות שבת:

הלכה יז

כל שאסור בשבת וכו'. זה פשוט ומוסכם ושנינו פ"ק דמגילה (דף ז':) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד:

ויש ביו"ט מה שאין וכו'. דין המוקצה להיותו נוהג ביו"ט הוא כדעת הרב אלפסי ז"ל שפסק פ"ק שיש מוקצה ביו"ט וכדאוקימתא דר"נ דריש פ"ק (ביצה ב':) דאמר יו"ט

דקיל ואתי לזלזולי ביה סתם לן תנא כרבי יהודה דמחמיר שבת דחמירא ולא אתי לזלולי סתם לן תנא כרבי שמעון דמקל. ויש מן הגאונים חולקין ואומרין שאין מוקצה ביו"ט יותר משבת. ולזה כתב בהשגות א"א לא הכל שוין בזה ע"כ. וכבר הכריע בעל המאור והרמב"ן והרשב"א ז"ל כדברי ההלכות ורבינו והביאו ראיות לזה ועיקר:

הלכה יח

כיצד תרנגולת וכו'. כל אלו שהזכיר הם סוף פ"ק דשבת (דף י"ט:) מחלוקת ר' יהודה שאוסרן משום מוקצה ור' שמעון מתיר שאין לו מוקצה וכבר נתבאר שהלכה כר' שמעון בשבת וכר' יהודה ביום טוב ופירוש בשבת מותר מה שראוי מהם בלא מלאכה כגון הפירות וכן כתוב בהלכות פרק משילין ושאר הדברין כגון ששחטו לחולה כדעת רבינו הנזכר בפרק ב' מהלכות שבת:

וכשם שהמוקצה וכו'. דין הנולד מפורש בסוגיא דפ"ק (ביצה דף ב'.) ובהרבה מקומות:

הלכה יט

חול מכין וכו'. מימרא דרבה שם (דף ב':) כלשונה וקימא לן כותיה כדאיתא בהלכות:

לפיכך ביצה וכו'. (דף ב') משנה ביצה שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרין לא תאכל ובגמרא יש הרבה אוקימתות. ובהלכות ואוקמה רבה (דף ב':) אפילו בתרנגולת העומדת לאכילה וביו"ט שחל להיות אחר השבת ומשום הכנה דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה. ואמרו שם דכל יום טוב אסורה גזירה משום יום טוב אחר שבת וכן בכל שבת גזירה משום שבת אחר יום טוב:

הלכה כ

וכשם שאסור וכו'. ברייתא שם (דף ג':) אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לכסות בה את הכלי או לסמוך בה כרעי המטה אבל כופה עליה כלי בשביל שלא תשבר וספקא אסורה נתערבה באלף כולן אסורות ואסיק רב אשי וספקא ספק נולדה בחול ספק נולדה ביו"ט משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל. ולא כתב רבינו ספק יו"ט ספק חול שכיון שאין לה בטול פשיטא שספקא אסורה ופרק שני כתב וכל ספק מוכן אסור וספקא שנתערבה באחרות יש מי שהורה שכולן מותרות וכי קתני נתערבה באלף כולן אסורות אודאי קאי ויש מי שאסר ולדעת המתירין הסכים הרשב"א ז"ל וכן נראה מדברי רבינו וענין דבר שיש לו מתירין יתבאר בארוכה פט"ו מהלכות מאכא"ס. והתר כפיית הכלי על הביצה מבואר פרק כ"ה מהל' שבת:

השוחט תרנגולת וכו'. ברייתא שם (דף ב':) כלשונה ושם נזכר שהטעם משום דמלתא דלא שכיחא היא ופירוש אפילו ביו"ט שלאחר השבת מותרת דכל שלא יצאה מחוץ אין זה הכנה גמורה וכן הכריחו ז"ל:

הלכה כא

זה שאנו וכו'. שם (דף ד':) והשתא מאי טעמא עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם. וענין ר"ה שהוא שני ימים טובים בכ"מ מפורש בהלכות ויש חולקים, ודברי ההלכות ורבינו עיקר וכן נוהגין היום אף בארץ ישראל לעשות שני ימים ר"ה:

הלכה כב

יום טוב וכו'. זה פשוט ומבואר בכ"מ:

וכל המחלל וכו'. פרק מקום שנהגו רב נתן בר אסיא אתא מבי רב לפומבדיתא ביו"ט שני דעצרת שמתיה רב יוסף וכו' איכא דאמרי נגדיה א"ל אבייי ונשמתיה מר דרב ושמואל דאמרי תרוייהו מנדין על שני ימים טובים של גליות ותירץ ה"מ אינש דעלמא אבל צורבא מרבנן דטבא ליה עבדי ליה דבמערבא מימנו אנגדא ולא מימנו אשמתא. ופסק רבינו כלשון אחרון וכן בהלכות, ועוד מבואר ענין מכת מרדות והנדוי פ"ז מהלכות ת"ת:

וכשם שהראשון. דין ההספד מפורש במס' מ"ק פ' משקין (דף ח'.) וחלוק דיני המת פ"ק דביצה (דף ו':) אמר רבא מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממין ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ר"ה אמר מר זוטרא לא אמרן אלא דאישתהי אבל לא אשתהי משהינן ליה ורב אשי אמר אפילו לא אישתהי מ"ט יו"ט שני לגבי מת כחול שויוה רבנן אפילו למיגד ליה גלימא ולמיגז ליה אסא פירוש וכ"ש לחפור לו קבר. ורבו הסברות לחלק בדינין אלו והמחוור הוא כדעת רבינו שביו"ט ראשון אין ישראל מתעסקין בו כלל אפילו לטלטלו אלא מה שמותר בו בשבת ועממין מתעסקין בו אפילו לא נשתהא וביו"ט שני אפילו לא נשתהא ויש שם עממין ישראל מתעסקין בו לכל ענייניו כאילו הוא חול ממש, וכן העלה הרמב"ן ז"ל. וכתבו מקצת הגאונים ז"ל ומותר ללוות את המת ביו"ט ראשון בתוך התחום ומינה ביו"ט שני אפילו חוץ לתחום. אם מותר להם לחזור למקומן כל שיש שם פחות מד' אלפים שהוא הבלעת תחומין הנזכר פ' כ"ז ליוצא ברשות צ"ע ונראה להקל:

הלכה כד

שני ימים טובים אלו וכו'. שם (דף ד': ודף ה':) מסקנא כרב דאמר שני ימים טובים של גליות נולדה בזה מותרת בזה דשתי קדושות נינהו ומשם יש ללמוד לדבר המחובר.

ופרק שני יתבאר אם צריך להמתין בכדי שיעשו וי"א שהמחובר שנתלש ביו"ט ראשון אינו מותר עד מוצאי יו"ט שני בכדי שיעשו והעיקר כדברי רבינו וכן הסכים הרשב"א ז"ל בראיות:

וכן מותר לכחול וכו'. פרק יו"ט שחל (דף כ"ב) אמימר שרא למכחל עינא ביו"ט שני של ר"ה והעלו בהלכות שאין הלכה כמותו אלא ביו"ט שני של גליות וכן הסכימו ז"ל. וכתב רבינו אע"פ שאין שם חולי והטעם לפי שהנאת הגוף היא וצרכי חולה שאין בו סכנה העלה הרמב"ן ז"ל שאין מתירין לו מלאכות גמורות על ידי ישראל אפילו ביו"ט שני אבל כל שבות מתירין לו. וכבר נתבאר פרק שני מהלכות שבת דעתו ודעת רבינו בשבות ע"י ישראל בחולה שאין בו סכנה:

במה דברים אמורים בשני יו"ט וכו'. פ"ק (דף ד': ודף ה':) מחלוקת וקי"ל כמאן דאמר דקדושה אחת הן ומפורש בהלכות פרק יו"ט שחל שאסור לכחול העין ביו"ט שני של ר"ה:

שבת הסמוכה ליו"ט וכו'. שם (דף ד') אתמר שבת ויו"ט רב אמר נולדה בזה אסורה בזה ור' יוחנן אמר נולדה בזה מותרת בזה ופסק רבא הלכה כרב וכן הדין לאפרוח ולדבר מחובר שנעקר בזה אסור בזה אבל דבר שאין במינו במחובר שיתבאר פרק שני שאפילו בא מחוץ לתחום מותר בו ביום למי שלא באו בשבילו ואסורין למי שבאו בשבילו ואם באו ביו"ט מותרין בשבת הסמוכה לו אפילו למי שבאו לו וכן הדין בשני ימים טובים של ר"ה וכן כתבו ז"ל:

פרק ב

הלכה א

אפרוח שנולד ביו"ט אסור וכו'. שם (ביצה ד'.) אתמר אפרוח שנולד ביו"ט רב אמר אסור ושמואל אמר מותר אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד ביו"ט אמר להו הואיל ומוכן אגב אמו לשחיטה אמרו ליה וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה שתיק רב אמר רבא ואיתימא רב יוסף מאי טעמא שתיק רב נימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים ונשאו ונתנו בזה והעלו כן. מכאן אתה למד שמה שכתב **רבינו אם היתה אמו עומדת לאכילה** לא בא למעט אם היתה טרפה לפי שהטרפה עומדת היא לכלבים אלא בא למעט אם היתה עומדת לחרישה או לחלבה שאסורה בין לאדם בין לכלבים משום מוקצה כנזכר פרק ראשון. ודין העגל שמותר ביומו כתוב בהלכות והוא דקים ליה שכלו חדשיו וגו' ומבואר זה בדברי רבינו פ' ד' מהל' מאכלות אסורות

ועגל שנולד בשבת יש מי שאסרו אותו ביו"ט הסמוך לו ויש מתירין ואפילו ביומו מותר לחולה וכן עיקר ולזה הסכים הרשב"א ז"ל:

הלכה ב

בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום וכו'. סוף משילין (ביצה דף מ'.) אין שוחטין את המדבריות אבל שוחטין את הביתיות ובגמ' נחלקו תנאים בפירוש מדבריות וביתיות וכן נחלקו בעיקר הדין. ומבואר בהלכות כדברי רבינו שכל שלנות בתוך התחום קרויות ביתיות ואם אין לנות בתוך התחום קרויות מדבריות וקיימא לן דיש מוקצה ביום טוב:

הלכה ג

וכן בהמת קדשים שנולד בה מום ביו"ט הואיל וכו'. דעת רבינו הוא שאפילו מומין שנולדו מערב יו"ט אין רואין אותן ביו"ט ותדע לך שהרי אמר אבל רואה מערב יו"ט ולמחר מתיר או אוסר ואם היה מותר לראות ביו"ט מומין שנולדו בערב יו"ט לא היה צריך לראותן מבערב וזה ברור. **ומה שכתב שנולד בה ביו"ט** ר"ל שמה שאסרו שלא לראות מומין בכלל היה מפני מומין שנולדו ביו"ט שאין שוחטין עליהן מדין מוקצה ולזה אסרו אף בנולדה מעיו"ט כל זמן שלא ראה אותן חכם מבערב. ולא נתבאר בדברי רבינו אם עבר ובקר זה שנולדו בו מבערב מה דינו ונחלקו המפרשים בזה יש מתירין לשחטו ויש אוסרין וגם בהלכות לא נזכר זה החילוק. ודע שיש נותנין טעם אחר לאסור ראיית המומין יש מי שאמר מפני שיבא לטלטל לפעמים מה שאינו ראוי כלומר שאם ימצא שאין המום מום נמצא שאין הבהמה ראויה ואי אפשר שלא יטלטלנה ויש מי שכתב משום דמחזי כמתקן:

הלכה ד

בכור שנולד ומומו וכו'. כך היא מסקנא דגמרא בפרק אין צדין (ביצה דף כ"ו:) ושם נזכרו דינין אלו בהלכות והטעם שזה מוכן לפי שלא היה לו חזקת איסור מעולם ועוד שהיה מוכן אגב אמו ולכתחלה אין מבקרין אותו משום נולד מערב יו"ט וכולה חדא גזרה היא. כך יש לומר לפי טעם רבינו:

בכור שנפל לבור וגו'. מפורש שם (דף כ"ז) דלדידן דקי"ל כמ"ד אין רואין מומין אפילו נפל לבור לא ירד מומחה לבור לראות אם יש בו מום כדי להעלותו אלא עושה לו פרנסה במקומו כדי שלא ימות:

אותו ואת בנו שנפלו לבור וכו'. פ' משילין (ביצה דף ל"ז.) ברייתא אותו ואת בנו ר' אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו כדי שלא ימות ר' יהושע אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו וחוזר

ומעלה השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט וק"ל דר' אליעזר ור' יהושע הלכה כר' יהושע. ובירושלמי נראה דאפילו אינו שוחט אחד מהם מותר ורבינו הביא ברייתא כפשטה בגמרא שלנו וכ"כ הרשב"א ז"ל שראוי להחמיר ולשחוט אחד מהם:

בהמת חולין וכו'. דין באיזה צד היא צריכה בדיקה מבואר פרק תשיעי מהלכות שחיטה. **ומ"ש שמותר לשוחטה ביו"ט** בעיא פרק המביא (דף ל"ד) ולא אפשיטא ויש מי שפסק בה להחמיר ורבינו פסק להקל וכבר הוכיח הרשב"א ז"ל כדבריו בספרו:

הלכה ה

אווזין ותרנגולים ויונים וכו'. ברייתא שם אמר ר"ש בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה וכו' בד"א ביוני שובך ויוני עליה וצפרים שקננו בטפיחין ובביראות אבל אווזין ותרנגולין ויוני הרדסיאות מותרין מפני שהן ברשות אדם ואינן צריכין זימון והוא בהלכות פ"ק:

אבל יוני שובך וכו'. משנה פ"ק (דף י') גבי יוני שובך בית שמאי אומרים לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום ובית הלל אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל וקי"ל כבית הלל. ודע שדעת קצת מפרשים שמשנתנו וכל הדינין שיתבארו בדין הזימון הם ביוני שובך שאינן יכולין לפרוח אלא שהם מדדין או מפריחין מעט ואינם מחוסרים צידה ומותר ללקחן אלא שצריכין זימון אבל מפריחין מחוסרין צידה ואסור לצודן ואין זימון מועיל להן ונתלו בזה בסוגיא דאין צדין ויש מתירין בזימון בכל גונא לפי שאין יוני שובך צריכין צידה מעליא וכן דעת העטור והרשב"א כתב כדברי האוסרין ומדברי רבינו יראה כדעת העטור:

הלכה ו

זימן שחורים ולבנים וכו'. שם (דף י':) זימן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים שנים ומצא שלשה אסורין שלשה ומצא שנים מותרין בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים ואם אין שם אלא הם מותרין ע"כ במשנה. ובגמרא שחורים ומצא לבנים וכו' פשיטא ותירץ רבה הב"ע כגון שזימן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מהו דתימא איתהפוכי איתהפוך קמ"ל דהנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו.

וכתב רבינו וכל ספק מוכן אסור ומחלוקת תנאים היא פ' אין צדין (ביצה דף כ"ד) ונפסקה הלכה שם כמי שאוסר. ודע שכל דין מוקצה ונולד בכלל זה והטעם מפני שהוא דבר שיש לו מתירין או שרצו חכמים להחמיר בספק זה. והרשב"א ז"ל חלק ואמר שכיון שהמוקצה והנולד מדבריהם הולכין בספיקן להקל ולא אמרו אסור אלא בדבר שקרוב ליגע בשל תורה כגון ספק נצוד ביו"ט ספק נצוד מערב יו"ט אבל שאר ספקות מותרין זו היא סברתו בספרו. ואני תמה מזה שאם כן ספק ביצה אם נולדה ביו"ט או מערב יו"ט

למה היא אסורה ובודאי שאסורה היא כמו שכתבתי פרק ראשון וכן פסק הוא עצמו ז"ל ועוד דברייתא דאין צדין סתמא מתניא ספק מוכן רבן גמליאל מתיר ור' יהושע אוסר ואמר שמואל הלכה כר' יהושע וכולא סוגין דפ"ק מוכתא דספק נולד להחמיר ודבריו צ"ע. ונראין דברי רבינו שלא חלק:

זימן שנים ומצא שלשה וכו'. כבר נזכר זה:

זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן אם אין וכו'. שם (דף י' י"א.) במשנה הנזכרת ובגמרא ואם אין שם אלא הם מותרין היכי דמי אי במפריחין איכא למימר הנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו אלא במדדין והיכי דמי אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה אידדויי אידדו אי דליכא קן בתוך חמשים אמה פשיטא דמותרין דאמר רב עוקבא כל המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה ותירצו לעולם דאיכא קן בתוך נ' אמה וקיימא בקרן זוית מהו דתימא אדדויי אידדו קמ"ל כל היכא דכי מדדה הדר חזי ליה לקיניה מדדי ואי לא לא מדדי ע"כ ונתבארו דברי רבינו:

הלכה ז

דגים שבביבירין גדולים וכן חיה ועוף שבביבירין גדולים וכו'. ר"פ אין צדין (ביצה דף כ"ג כ"ד.) אין צדין דגים מן הביבירין ביו"ט ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין חיה ועוף ונותנים לפניהם מזונות רשב"ג אומר לא כל הביבירין שוין זה הכלל מחוסר צידה אסור שאינו מחוסר צידה מותר ואמרו בגמ' הלכה כרשב"ג ואמרו שם היכי דמי מחוסר צידה אמר שמואל כל שאומרין הבא מצודה ונצודנו וזה לבדו נכתב בהלכות. ויש מחלקין בפירוש מחוסר צידה בין חיה לעופות מחמת אוקימתא דרב אשי דלעיל מימרא דשמואל ודעת ההלכות ורבינו להשוותן ועיקר. והנה דעת רבינו דרשב"ג אדגים חיה ועופות קאי וזה הכלל אכולא קאי ותנא קמא שהיה מחלק ביניהם אין הלכה כמותו אבל הר"א סבור דרשב"ג לא קאי אלא אחיה ועופות אבל דגים בכל ביבר אסורין. ולזה כתב בהשגות א"א אינו נכון וכו'. וכ"ד הרשב"א ז"ל. ואני אומר שרבינו נסמך על מה שיתבאר שהסוכר אמת המים מערב יו"ט ולמחר השכים ומצא בה דגים שמותרין ומה בין זה לביבר קטן ואם ביבר קטן שאינו צריך למצודה דגים שלו אסורין אלו למה מותרין אלא ודאי כל שאינו מחוסר צידה מותרין ואמת המים אפילו ארוכה כמה כיון שאינה רחבה כל כך דגים שבתוכה כנצודין הן וכן הדין בביברים קטנים וכן דעת רש"י ז"ל בספר האורה שלו:

וכן חיה שקיננה בפרדס וכו'. שם (דף כ"ה.) חיה שקיננה בפרדס אינה צריכה זימון ומסקנא דגמרא ובהלכות דילדיה כשהן קטנים וכן בפרדס סמוך לעיר אינן צריכין זימון ואם הפרדס רחוק מן העיר צריכין זימון הא לאו הכי אסורין. ועל זה דוקא בקטנים אבל

אם היו צריכין צידה אפילו קרובין וזימנן אסורין לצודן ביום טוב. וכל זה מבואר בלשון רבינו בקצור:

הלכה ח

מצודות חיה ועופות ודגים שפרסן מעיו"ט לא יטול וכו'. משנה שם (דף כ"ד) כלשון רבינו ונחלק רשב"ג ואמר שבספק מותרין והלכה ספק מוכן אסור כמו שנתבאר למעלה ומבואר בגמרא שאם מצא המצודות מקולקלות מעיו"ט בידוע שמערב יו"ט ניצודו ולא נזכר בהלכות וגם לא הזכיר רבינו לפי שדבר הכרחי הוא ופשוט הוא ולא נזכר בגמרא אלא בגרא שאם אין ידוע שהוא אסור:

הסוכר אמת המים מעיו"ט וכו'. מימרא שם (דף כ"ה.) כלשון רבינו והטעם שכתב שכבר נצודו וכו' מבואר בהלכות:

הלכה ט

בית שהוא מלא פירות וכו'. משנה פרק המביא כדי יין (ביצה דף ל"א:) בית שהוא מלא פירות סתום ונפתח נוטל מן הפתח ר"מ אומר אף פותח לכתחלה ונוטל ולא קיי"ל כר"מ. וכבר שאלו המפרשים כיון שהיה סתום מעיו"ט נמצא שהפירות היו מוקצין מחמת הבית והיאך הותרו בשנפתח ביו"ט. וכתב הרשב"א ז"ל יראה לי שלא נאמרו דברים הללו אלא בבית רעוע שדעתו שיפתח. אבל הרמב"ן ז"ל כתב שאפילו בריא ונפתח ביו"ט מותר לפי שאין הפירות מוקצין מחמת עצמן ואינן בסיס לדבר האסור וכן עיקר וזה דעת ההלכות ורבינו:

העומד על המוקצה מעיו"ט וכו'. משנה שם (דף ל"ד) אמר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני נוטל למחר וחכ"א עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן. ופירש"י ז"ל בשביעית שאין מעשר נוהג בה ואינו מחוסר אלא הזמנה והוא הדין במעושר ובשאר שני שבוע אלא אורחא דמילתא נקט דסתם מוקצה לאו מעושר הוא דגרוגרות וצמוקים הן סתם מוקצה ואין רגילין לעשר קודם גמר מלאכתן עכ"ל. וכן נראה בבאור מן הגמרא שם והטעם ג"כ ששבת קובעת למעשר בשאר שני שבוע אפילו אכילת עראי כנזכר בהלכות מעשרות פרק חמישי. ורבינו כתב דין זה ביו"ט בדוקא ולא בשבת לפי שאין לנו מוקצה בשבת לפי דעת ההלכות ודעתו כנזכר פ"א:

הלכה י

כותי שהביא תשורה לישראל. פ' אין צדין (ביצה דף כ"ד כ"ה.) אמר רב פפא הלכה כותי שהביא דורון אם יש מאותו המין במחובר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ואם לאו בתוך התחום מותרין חוץ לתחום אסורין והבא לישראל זה מותר לישראל אחר.

ובהלכות גרסינן פרק בכל מערבין (עירובין מ') ההיא ליפתא דאתאי למחוזא חזייה רבא דמכמשא אמר הא ודאי מאתמול עקירא מאי אמרת מחוץ לתחום אתאי הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר וכל שכן הא דאדעתא דכותים אתו הנהו בני גננא דגזו להו כותים אסא ביו"ט לאורתא שרא להו (רבא)[רבינא] לאורוחי לאלתר אתו שיילוה לרבה אמר להו בעינן בכדי שיעשו ע"כ. ופירוש הבא בשביל ישראל במחוץ לתחום כשם שאסור לו כך אסור לכל בני ביתו דאדעתא דכולהו אתי וכן מוכיח שם בעירובין וכשמותרין לישראל אחר דוקא תוך ארבע אמות וכל העיר כארבע אמות אבל להוציאן לא לפי שחפצי הכותי קונין שביתה ויתבאר זה פ' חמישי. ופירוש כדי שיעשו יש מי שכתב כדי שילך לפרדס או לגן שממנו היו הפירות וילקוט ויביא כאן. ויש מי שכתב שאם הוא רחוק שרי כשיעור שהיית חוץ לתחום. והראשון נראה יותר וכן כתב רבינו פרק עשירי מהלכות שבת. ודבר שאין במינו במחובר שהביאו כותי השרוי בעיר מותר ואין חוששין שמא היום בא אלא אומרים כאן נמצאו וכאן היו. היו הפירות מחוץ לעיר ואין ידוע אם מחוץ לתחום אם לאו בזה נחלקו המפרשים ודעת הגאונים ז"ל שחוששין שמא באו מחוץ לתחום וכן דעת רבינו פרק ששי מהלכות שבת בדין החלילין:

הלכה יא

עצים שנשרו מן הדקל ביו"ט וכו'. פ"ק מפורש שם (ביצה ד':) שאפילו נשרו בשבת אסור להסיק בהן ביו"ט וכבר נתבאר זה פ' ראשון ששבת ויו"ט דינן לכל דבר שבמחובר כיום אחד:

ואם נשרו בתוך התנור וכו'. שם מימרא כלשון רבינו ואמרו שם דמשום שהן נשרפין מותרים בבטול ברוב מה שאין כן בדבר אחר שיש לו מתירין שאינו בטל כנזכר פרק ראשון:

ערימה של תבן ואוצר וכו'. משנה פרק המביא (ביצה ל'.) מתחילין בערימת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה ובגמ' בלישנא בתרא אמר רב כהנא זאת אומרת אין מתחילין באוצר תחלה מני רבי יהודה היא והקשו אימא רישא מתחילין בערימת התבן אתאן לר"ש ותירצו כולה ר"י היא ורישא בתיבנא סריא והקשו והא חזי לטינא פי' ואינו עומד להסקה ותירצו דאיתא ביה קוצים וכתב הרשב"א ז"ל ואנן קיי"ל במוקצה ביו"ט כר' יהודה:

אין מבקעין עצים וכו'. משנה שם (דף ל"א:) ופירשוה בגמרא אין מבקעין עצים מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט לפי שאינו מן המוכן. ופי' רש"י ז"ל סואר של קורות סדר של קורות המושכבין לארץ שלא יתעקמו ועומדין לבנין עכ"ל:

הלכה יב

וכן כלים שנשברו ביו"ט וכו'. פרק במה מדליקין (שבת דף כ"ט.) אמר רב מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דברי ר' יהודה ור"ש מתיר וקיי"ל כר"י במוקצה ביו"ט וכפי דעת רבינו וההלכות כנזכר פ"א וכן נזכר בהלכות פ' המביא שאין מסיקין בשברי כלים:
אבל מסיקין בכלים וכו'. כבר נזכר זה למעלה מסיקין בכלים שם בבמה מדליקין (דף כ"ט.) שאלו לרב יוסף לרב יהודה דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים כיון דאדליק בהו פורתא הוו להו שברי כלים וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך ואהדר ליה דעביד להו כרב מתנה דאמר עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט מרבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן. ומתוך זה כתב הרשב"א ז"ל כשאמרו מסיקין בכלים ובלבד שלא יהא מהפך בהן לאחר שאחזה בהן האור ואכלה בהן קצתם לפי שנעשה שברי כלים והרי הן כנולד וכשהוא מהפך באיסור הוא מהפך ואם רבה עליהם עצים מוכנין מותר להפך בה שבהיתר הוא מהפך עכ"ל. ולא נזכר זה בהלכות ולא בדברי רבינו ואפשר שהיה להם גרסא אחרת או פירוש אחר בזה:
או כלים שנשברו מעיו"ט וכו'. זה מבואר בירושלמי ופשוט הוא וכן כתבו ז"ל. ודע ששבר כלי העושה מעין מלאכתו הראשונה הרי הוא כלי גמור ושלם ומסיקין בו וכן כתבו ז"ל:
אגוזים ושקדים וכו'. שם מסיקין באגוזים ואין מסיקין בקליפתן דברי ר' יהודה ור"ש מתיר מסיקין בתמרים ואין מסיקין בגרעיניהן דברי ר"י ור"ש מתיר ושם מצא רבינו נסחאות אלו שכתב. ובהשגות כתב על הנוסחא השנית. א"א מעולם לא שמענו זאת הנוסחא ע"כ. ובאמת שהראשונה נראית עיקר וכן נראה מספרינו אבל אין אומרין למי שלא ראה את החדש יבא ויעיד אלא למי שראה את החדש ורבינו ז"ל ראה הנסחא וכתבה:

הלכה יג

קוץ רטוב וכו'. שם בהמביא (ביצה ל"ג.) חיזרא ר"נ אסר ורב ששת שרי ברטיבא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי ביבשתא והלכתא יבשתא שרי רטיבא אסור ובהלכות חיזרא פי' מין ממיני הקוצים ר"נ אסר ליטול מהן עץ להכניסו בתוך הבשר כמין שפוד לצלות בו את הצלי עכ"ל:

הלכה יד

נוטלין עצים הסמוכין לדפני הסוכה וכו'. שם משנה (דף ל':) אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה. **ומה שכתב רבינו הסמוכין לדופני הסוכה** מפורש בגמרא מאי שנא

מן הסוכה דלא משום דקא סתר אהלא מן הסמוך לה נמי קא סתר אהלא ותירצו אמר רב יהודה אמר שמואל מאי סמוך סמוך לדפנות:

אבל אין מביאין עצים מן השדה וכו'. במשנה (דף ל"א.) ומביאין עצים מן השדה מן המכונס ומן הקרפף ואפילו מן המפוזר ובגמ' אמר שמואל מתניתין יחידאה היא ואין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף:

אבל מגבב הוא בשדה מלפניו וכו'. שם במשנה (דף ל"ג.) ר' אליעזר אומר אבל מגבב הוא מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא וחכ"א מגבב משלפניו ומדליק. ונראה שרבינו מפרש שחכמים לא הזכירו חצר לפי שהן סוברין שבכל מקום יכול לגבב משלפניו ולהדליק שם ולא נאסרו אלא להביאן וזהו שאמרו במשנה של מעלה ובגמרא מביאין ואין מביאין ויש פירוש אחר בזה:

ומביאין מן המכונסין שברשות היחיד ואפילו היתה מוקפת וכו'. זהו קרפף שכתבתי למעלה שמביאין מן המכונסין שבו ואמרו שם במשנה איזהו קרפף כל שהוא סמוך לעיר דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו תוך תחום שבת ושאלו בגמ' ר' יוסי אי לקולא קאמר דקאמר ר' יהודה כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי או דלמא לחומרא קאמר וכו' ואסיקו דלקולא קאמר והלכתא כותיה. ויש מי שפירש דכל שהוא סמוך לעיר לא בעי ר' יוסי פותחת. וכתב הרשב"א ז"ל סמוך לעיר בתוך שבעים אמה ושירים יותר מכן בתוך התחום בעינן פותחת וזה דעת ההשגות והפריזו עוד שנראה מהם שכל שהוא בתוך חצי התחום לא בעינן פותחת. וכן כתוב שם: **א"א** ואיכא למימר וכו'. ורבינו ז"ל סובר שבכל גונא בעינן פותחת וכן נראה מן העיטור ואין הכרע באחד מן הפירושים ודברי רבינו נ"ל יותר:

הלכה טו

עלי קנים ועלי גפנים וכו'. שם (דף ל"א:) אמר רבא עלי קנים ועלי גפנים אע"פ דמכנפי להו כיון דמדלי להו זיקא ומבדר להו כמפוזרין דמו ואסורין ואי אתנח מנא עלייה שפיר דמי ע"כ וכן בהלכות:

הלכה טז

בהמה שמתה ביו"ט אם היתה וכו'. משנה פ' אין צדין (ביצה דף כ"ז:) וגמ' ומסקנא שם ובהלכות דבמסוכנת בבהמת חולין מותר לדברי הכל ודוקא מסוכנת אבל חולה לא כיון שיש לנו מוקצה ביו"ט:

בהמת קדשים וכו'. שם מפורש דבהמת קדשים אפילו מסוכנת לא יזיזנה והטעם משום דלא קיימא לכלבים כיון שהיא של קדשים. ודין התרומה ג"כ מבואר שם:

הלכה יז

דגים ועופות וחיה וכו'. ריש פרק אין צדין דגים (דף כ"ג:) ופ' האורג בשבת (דף ק"ו:) בברייתא גבי חיה ועופות וכבר נתבאר למעלה בפ' זה באי זה צד הן מוקצין וכן פירש"י ז"ל שטעם איסור המזונות מפני שהן מוקצין. וכן מפורש בירושלמי שהטעם שאין עושין תקנה לדבר שאינו מן המוכן וכן עיקר. ודע שאע"פ שאסור באלו שבמינן ראויין לאכילה אלא שהן מוקצין אינו אוסר בבהמה טמאה ועופות טמאין:

וכל שאסור וכו'. זה מפורש בהרבה מקומות:

הלכה יח

המכניס עפר מערב יו"ט וכו'. פ"ק (ביצה ח'.) אמר ר"י מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכו דרש מר זוטרא והוא שייחד לו קרן זוית ע"כ וכן בהלכות:

וכן אפר שהוסק וכו'. שם (דף ב' ודף ח') אפר כירה מוכן הוא ואמרו בגמרא כשאמרו אפר כירה מוכן הוא לא אמרו אלא שהוסק מעיו"ט אבל ביו"ט אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר:

מי שהיה לו דקר נעוץ וכו'. שם (דף ז' ח') מלשון רבינו שכתב כאן וראש פ"ג נראה בבאור שאין מותר לשחוט על סמך דקר נעוץ שכך כתב ונתקו וכו' וכ"כ פ"ג ואם אין לו עפר מוכן או אפר כירה וכו' וכן נראה מן הגמרא, ובדיעבד שכתב רבינו שהוא מכסה בעפר תיחוח בדוקא מפורש שם בגמרא ובהלכות:

פרק ג

הלכה א

מי שהיה לו עפר מוכן וכו'. פ"ק (ביצה ב'.) משנה ב"ה אומרים לא ישחוט אלא א"כ היה לו עפר מוכן ושם מפורש ששוחט על סמך אפר כירה:

וכן בריה וכו'. ברייתא שם (דף ח') כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין דמו ומסקנא דגמרא שמא יאמרו חיה הוא ויבואו להתיר חלבו וכמ"ש רבינו וכן מפורש בהלכות:

הלכה ב

וכן השוחט חיה ועוף מעיו"ט וכו'. שם (דף ח':) אמר רבא שחט צפור מעיו"ט אין מכסין אותו ביו"ט:

וכן השוחט וכו'. ברייתא שם שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה בזה אסור לכסותו ביו"ט ואמרו שם לא שנו אלא שאין יכול לכסותו בדקירה אחת אבל יכול לכסותו בדקירה אחת מותר:

הלכה ג

השוחט בהמה ביו"ט מותר לו לתלוש וכו'. יצא זה לרבינו ממה שאמרו בבכורות פרק הלוקח בהמה (בכורות דף כ"ד:) ששנינו שם השוחט את הבכור עושה מקום לקופיץ מכאן ומכאן ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו ואמרו בגמרא כנגדו ביו"ט מהו ואמרו שמותר דתולש לאו היינו גוזז והקשו מדתניא התולש כנף חייב ואמר ר"ל חייב משום גוזז ותירצו שאני הנך דהיינו אורחיה ומתוך כך למד רבינו האיסור בעוף שדרכו בתלישה וכן דעת הרב ר' יונה ז"ל אבל הרמב"ן ז"ל חלק בזה ואמר שכיון שסופו לתלשו אחר שחיטה ביו"ט אף קודם שחיטה מותר וכבר כ' הרשב"א ז"ל שראוי להחמיר כדברי רבינו. ואני אומר שכן בדין שכיון שקודם שחיטה אינו אוכל וכמו שאמרו בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה אינו ראוי לדחות איסור אלא דברים המכשירין בהכרח והיא השחיטה אבל התלישה כיון שאין הכרח לעשותה קודם השחיטה אינו מן הדין שתדחה עד שיהיה אוכל גמור כנ"ל:

הלכה ד

המפשיט עור בהמה ביו"ט וכו'. פ"ק דיו"ט (דף י"א.) משנה ב"ש אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אא"כ יש עמו בשר וב"ה מתירין ואמרו בגמ' טעמא דהתירו כן משום תחלתו כדי שלא ימנע משמחת יו"ט:

מותר למלוח וכו'. שם תנא ושוין שמולחין עליו בשר לצלי אמר אביי לא שנו אלא לצלי אבל לקדרה לא פשיטא לצלי תנן הא קמ"ל דאפילו לצלי כעין קדרה אסור כלומר שאם מולח הרבה אפילו לצלי אסור. ירושלמי מערים ומלח הכא ומלח הכא עד דמלח ליה כוליה כלומר ממלח על גבי העור מעט כאן ומעט בכאן עד דמלח כוליה ע"כ בהלכות. ופי' כל היתרין אלו בשנשחט ביו"ט אבל נשחט מעיו"ט והופשט מעיו"ט לא וכן נזכר בגמרא גבי נתינה לפני הדורסן וכן מורה לשון רבינו שכתב המפשיט עור בהמה ביו"ט ויש אומרים שאפילו נשחט מעיו"ט והופשט ביו"ט אסור וזה דעת הרשב"א ז"ל ומפירוש רש"י נראה כדברי רבינו שכך כתב מעיו"ט שהופשט מבערב:

הלכה ה

וכן אין מולחין את החלבים. שם ת"ר אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהן משום ר' יהושע אמרו שוטחן על גבי יתדות אמר רב מתנה הלכה כר' יהושע איכא דאמרי אין הלכה כר' יהושע וכתב בהלכות וסוגיין בעלמא דהלכתא כלישנא בתרא ע"כ:

הלכה ו

המפשיט עור בהמה ביו"ט וכו'. בבכורות פרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף ל"ג.) תנו רבנן אין מרגילין ביו"ט כיוצא בו אין מרגילין בבכור וכו':

וכן אסור לעשות בית יד בבשר והוא שיעשה בסכין שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. (ביצה כ"ח.) אמר רבינא ובידא שרי:

ומותר לעשות וכו'. שם אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר כי הא דרבה בר רב הונא מחתך לה אתלת קרנתא:

הלכה ז

מולגין את הראש וכו'. פרק המביא (דף ל"ד.) ת"ר מולגין את הראש ואת הרגלים ומהבהבין אותן באור אבל אין טופלין אותן בחרסית ולא באדמה ואין גוזזין אותן במספרים. וכתב הרשב"א יש מן הגאונים שהורה שלא התירו למלוג כל בהמה אלא ראש ורגלים בלבד אע"פ שמתכוין לאכול עורה של בהמה לפי שאין עושין אלא המפונקין ביותר ואסרו לעשות זה כדרך שאסרו לגמר את הכלים ועוד שנראה יותר כמעשה חול. ויש מורי הוראה שאמרו שלא אמרו ראש ורגלים בלבד אלא שדברו בהווה ולזה הדעת נוטה, עכ"ל:

וכן אין גוזזין הירק וכו'. בברייתא הנזכרת אין גוזזין את הירק בתספורת שלו אבל מתקנין את הקונדס ואת העכביות:

הלכה ח

ומותר ללוש עיסה וכו'. פרק יו"ט שחל (דף כ"ב:) תניא ב"ש אומרים אין עושין פת עבה ביו"ט וב"ה מתירין מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרי ליה פת עבה משום דנפישא בלישא:

והלש עיסה מעיו"ט וכו'. פ"ק (דף ט'.) אמר רבה גלגל עיסה מעיו"ט מפריש ממנה חלה ביו"ט ואבוה דשמואל פליג ופסק בהלכות כאבוה דשמואל ויש חולקין והוא דעת ההשגות וכבר הכריע הרשב"א ז"ל כדברי ההלכות. **ומ"ש רבינו ונותנה לכהן** כבר מבואר פ' ה' מהל' בכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין כיצד דין החלה והחלוק שבין ארץ ישראל וח"ל ובזמן הזה אינה נתנת לכהן אלא בח"ל כמבואר שם. וכתב הרשב"א

ז"ל שלא אמרו אינו מפריש ביו"ט אלא בשנגמר גלגול העיסה והלישה לגמרי מעיו"ט אבל אם גמר הלישה היה ביו"ט מפריש ממנה ביו"ט בזמן הזה שכל העיסה טמאה מחמת טומאת מת והאריך בזה:

ואם היתה עיסה טמאה וכו'. פרק אלו עוברין (פסחים מ"ו.) כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט פירוש של פסח ר' אליעזר אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה וכן פסקו בהלכות ושם מבואר שאי אפשר לשרוף אותה ביו"ט לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט כמו שנתבאר פ' במה מדליקין (שבת דף כ"ג:) וגם כן אי אפשר לאפותה לפי שאין ראויה לאכילה. ופשוט הוא שבשאר יו"ט שמפרישה ומניחה עד הערב. ודע שאין חלה טמאה עומדת לשרפה אלא בארץ אבל בח"ל אי איכא כהן קטן או גדול שטבל לקריו אוכל אותה לפי שאינה אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו. וכן מבואר פרק חמישי מהלכות חלה בבאור וכן כתוב בהלכות פרק אלו עוברין. ורבינו ז"ל לא בא להזכיר בכאן אלא איסור השריפה והאפיה בחלה שאינה ראויה לאכילה:

הלכה י

אין אופין בפורני חדשה וכו'. ברייתא סוף המביא (ביצה ל"ד.) אין אופין בפורני חדשה שמא תפחת. ופירש רבינו מפני הפסד הלחם וימנע משמחת יו"ט והרשב"א ז"ל פירש ונמצא טורח שלא לצורך ודברי רבינו עיקר:

אין גורפין תנור וכירים וכו'. משנה שם (דף ל"ב.) אין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין. ובגמרא תני ר' חייא בר' יוסף קמיה דר"י ואם אי אפשר לו לאפות אא"כ גורפו מותר דביתהו דר' חייא נפל אריחא לתנורא ביו"ט אמר לה ר' חייא חזי דאנא רפתא מעליא בעינא מינך א"ל רבא לשמעיה טווי לי בר אוזא ואזדהר מחרוכא וכל זה בהלכות. ולזה כתב הרשב"א ז"ל ואם אי אפשר לו לצלות אלא בדוחק ומתירא שמא יחרוך הצלי אם יגע בלבנה והעפר שבתוך התנור גורף ואינו נמנע אם נפל שם ביו"ט ע"כ. ורבינו לא חלק בין נפל ביו"ט לנפל מעיו"ט לפי שמעשה דרבי חייא כך היה ולאו דוקא ביו"ט ולפיכך לא הזכיר רבינו כלל מעשה זה. וכתב הרשב"א ז"ל ולגרוף את התנור מן האפר והגחלים לאחר הסקה יראה לי שהוא מותר ואע"פ שהוא מכבה אי אפשר בלא כן וכשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כך מותר לכבות לצורך אוכל נפש והרי זה כמניח בשר על הגחלים, עכ"ל. וכן נהגו:

וסותמין פי התנור וכו'. שם אמר ליה רבינא לרב אשי אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא א"ל אנן אריקתא דפרת סמכינן כלומר אין אנו גובלין

טיט ביו"ט אלא אריקתא דפרת סמכינן והוא הטיט והרפש שסביבות הנהר אמר רבא והוא דסיירה מאתמול ע"כ בהלכות:

ומותר לגבל את האפר וכו'. שם אמר רבינא קיטמא שרי, ובהלכות שהאפר אינו בר גיבול ולפיכך מותר לגבול ביו"ט לטוח בו פי תנור על האוכל או על הצלי ע"כ וכן פירש"י ז"ל. ובהשגות א"א כבר כתבנו בהל' שבת שכל זה שבוש עכ"ל. דעתו ז"ל שהאפר משעת נתינת המים חייבין על גיבולו והוא מפרש וקיטמא שרי לסתום התנור באפר יבש וכבר דחה הרשב"א ז"ל פירוש זה והכריח שלגבל האפר מותר. ונתן טעם לדבר שאפילו יהיה אפר בר גיבול כיון שמתייבש לשעתו ואי אפשר לגובלו מעיו"ט מותר לגבלו ביו"ט ונמצאו דברי רבינו שבכאן קיימין. אבל דין האפר אם יש חיוב בגיבולו בשבת כבר כתבתי פרק שמיני מהלכות שבת מה שנראה לי בסיום לרבינו ולדעת ההלכות:

הלכה יא

תנור וכירים חדשים וכו'. ברייתא שם (דף ל"ד.) ת"ר תנור וכירים חדשים הרי הן ככל הכלים הנטלין בחצר אבל אין סכין אותן שמן ואין טשין אותם במטלית ואין מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן ואם בשביל לאפות בהן מותר ואמפיגין אותן בצונן בלחוד קאי שהוא מפיגן בצונן להפיג חומן.

אין מלבנין את הרעפים וכו'. משנה שם (דף ל"ג) אין מלבנין את הרעפים לצלות עליהן ביו"ט ובגמרא מאי קא עביד אמר ר' יוחנן הכא ברעפים חדשים עסקינן מפני שצריך לבדקן ואמרי לה מפני שצריך לחסמן. ורבינו לא הזכיר חדשים לפיכך נראה שהוא מפרש ואמרי לה דאפילו ישנים אסור מפני שמחסמן בכל שעה שמלבנן. ולפי שאמרו מפני שצריך לבדקן אמרו מפני שצריך לחסמן אי נמי דה"ק מפני שצריך ללבנן כל כך עד שיתחסמו וזהו שבהלכות לא הביאו אלא משנה כפשטה ולא חלקו בין חדשים לישנים לפי שהן פוסקין כלשון אחרון וכפי מה שפרשתי אבל הרשב"א ז"ל פסק ג"כ כלשון אחרון וכתב דוקא רעפים חדשים:

ומסיקין ואופין בפורני וכו'. ברייתא כלשונה שם (דף ל"ד.) ופירוש אנטיכי יורה גדולה ואין חוששין שמא יאמרו לחול הוא עושה:

הלכה יב

אין עושין גבינה וכו'. שבת פרק ר"א דמילה (שבת דף קל"ד.) א"ל אביי לרבה מהו לגבן א"ל אסור ומאי שנא מלישה התם לא אפשר הכא אפשר. פירוש לא אפשר דלא מעליא כולי האי אם נעשית מבערב:

אבל דכין את התבלין וכו'. משנה וגמ' פ"ק דיו"ט ופסקו בהלכות בשם הגאונים דתבלין נידוכין כדרכן והמלח נדוך בשינוי וכן עיקר. וכן כל הנידוכין נידוכין כדרכן כגון כורכום ושום ושחלים וכיוצא בהן ועושין קונדיטון ביו"ט וכל זה בכלל דברי רבינו:

ואין שוחקין את הפלפלין וכו'. פרק יו"ט שחל (ביצה כ"ג.) ר' אליעזר ב"ע מתיר לשחוק את הפלפלין בריחים שלהם וחכמים אוסרים וכתב הרשב"א ז"ל יראה לי שאסור לטחון את החרדל בריחים שלו שהרי זה דומה לשחיקת הפלפלין בריחים שאסורה אבל נדוך הוא כדרכו:

הלכה יג

אין כותשין את הריפות וכו'. פ"ק (דף י"ד) ת"ר אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת ואמרו דברייתא משמע דאפי' במכתשת קטנה אסור והקשו והא תניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין בקטנה ותירץ רבא לא קשיא הא לן והא להו פי' לן מותר בקטנה וכן מוכרח בגמ' שם ולזה כתוב בהלכות גבי ברייתא ראשונה הא מתניתא אוקימנא לבני א"י אבל לדידן כותשין במכתשת קטנה וזה דעת רבינו שבכל מקום חוץ מא"י מותר לכתוש בקטנה ונתן טעם לאסור בני א"י מפני שהתבואה שלהם טובה. ובהשגות א"א אין הדעת נוחה מזה הטעם וכו'. ולפי דבריו כל מקום שאין רגילין הרבה בדייסא הרי הוא כא"י. ולזה הסכים הרשב"א ז"ל. ודעת רבינו כדעת ההלכות ואין באחד מן הפירושין הכרע:

הלכה יד

הקמח אע"פ שרקדו מעיו"ט וכו'. מדברי רבינו אתה למד שהרקדה ראשונה אסורה ביו"ט וכן העלה הרשב"א ז"ל ואפילו בשינוי אסור ויתבאר לך ממ"ש רבינו פ' ראשון כיצד אין קוצרין וכו' ולא מרקדין וכן נהגו ועיקר אבל לרקד פעם שנייה שנינו פ' אין צדין (ביצה דף כ"ט:) ת"ר אין שונין קמח ביו"ט משום ר' פפיאס ור' יהודה בן בתירא אמרו שונין ושוין שאם נפל לתוכו צרור או קיסם שמותר לשנותו שם דרש רב הונא זוטי אפתחא דנהרדעא שונין קמח ביו"ט אמר להו רב חמא פוקו ואמרו ליה שקילא טיבותיה דההוא גברא ושדייה אחזרא פוק חזי כמה מהולאתא רקדן בנהרדעא דביתהו דרב יוסף הוה נהלא קמחא אגבא דמהולתא אמר לה חזי דאנא רפתא מעליא בעינא מינך ומתוך כך יש פוסקין כרבי פפיאס ור' יהודה ששונין בלא שינוי. וזה דעת ההשגות שכתבו א"א אני אומר הלכה כרבי יהודה ורבי פפיאס וכו'. ביאור דבריו שאסור לסלק הצרור ביד אבל יכול לשנות הקמח ויש לו סמך בגמרא. אבל הרשב"א ז"ל פי' שמותר לסלקו ביד וזה נראה דעת רבינו שלא כתב איסור הנטילה ביד. ומה שהצריך רבינו שינוי בשלא

נפל שם צרור נסמך על מה שאמרו שם דביתהו דרב אשי הוה נהלא קמחא אפתורא אמר רב אשי הא דידן ברתיה דרמי בר חמא אי לאו דחזאי בבי נשא לא הות עבדא. וזה המעשה נכתב בהלכות ומשמע דדוקא בשינוי והרשב"א ז"ל ובעל העטור הסכימו ששונין בלא שינוי:

הלכה טו

מוללין מלילות וכו'. פ"ק (דף י"ב.) אמר רבא מוללין מלילות ומפרכין קטניות ביו"ט וסובר רבינו שביו"ט מוללו כדרכו בלא שינוי וכן דעת ההלכות. ומה שאמרו שם כיצד מולל והצריכו שינוי הוא בשבת בדוקא כנזכר פרק כ"א מהלכות שבת וכמו שכתבתי שם ואע"פ שיש חולקין כן עיקר. ודין הנפוח מפורש שם בברייתא מנפח על יד על יד ואוכל ואפילו בקנון ותמחוי אבל לא בנפה וכברה ובשבת צריך שינוי כמו שנזכר פ' כ"א:

וכן הבורר קטנית וכו'. שם (דף י"ד:) משנה הבורר קטנית ביו"ט ב"ש אומרים בורר אוכל ואוכל וב"ה אומרים בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי אבל לא בנפה וכברה ולא בטבלא ובגמ' תניא רשב"ג אומר מחלוקת בשהאוכל מרובה על הפסולת אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל נוטל את האוכל ומניח הפסולת והקשו פסולת מרובה על האוכל פשיטא מי איכא למאן דשרי לא צריכא דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא. ופירוש בורר כדרכו שנוטל הפסולת וזו היא ברירה כדרכה שהתירו ב"ה בשהאוכל מרובה בשיעור ואין בברירת הפסולת טורח יותר מברירת האוכל. וכתב הרשב"א ז"ל שמה שאמרו אבל לא בנפה הוא מפני שיש בה בשבת חיוב חטאת ולא רצו להתירה ביו"ט. ומתוך הטעם הזה יצא לו שכל מה שיש בו בשבת חיוב חטאת כגון בורר שלא לאכול לאלתר אלא להניח לבו ביום אפילו ביו"ט אסור וכן הדין בשני מיני אוכלין וכבר נתבאר פרק שמיני מהל' שבת במה יש חיוב חטאת בשבת. ואני אומר כבוד הרב במקומו מונח שאין כל מה שיש בו בשבת חיוב חטאת אסור ביו"ט שהרי ברירת פסולת מתוך האוכל אפילו ביד יש בזה חיוב חטאת בשבת כנזכר פ"ח מהל' שבת וביו"ט מותרת על הדרך שנתבאר ולא אסרו נפה וכברה אלא משום דמחזי כבורר לימים מרובים וכן פירש"י ז"ל וזהו שלא הזכירו כלל ביו"ט בורר לאלתר או לבו ביום אלא הרי דינו כאופה ומבשל שמותר לאכול בו ביום ולשון דברי ב"ה מורה כן שאמרו בורר כדרכו ולא חלקו וזהו שבהלכות ובדברי רבינו לא נזכר חלוק זה כלל כנ"ל ועיקר:

הלכה יז

ואין מסננין את החרדל במסננת וכו'. ברייתא במס' שבת פ' ר"א דמילה (שבת דף קל"ד.) אין מסננין את החרדל במסננת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת וביו"ט איירי כדמוכח במאי דאמרינן ואין ממתקין אותו דאי בשבת פשיטא וכן פירשוה הרב בעל העטור והרשב"א ז"ל והקשו בגמ' מאי שנא מהא דתנן נותנין ביצה במסננת של חרדל ותירצו התם לא מיחזי כבורר הכא מיחזי כבורר ע"כ:

ואם היתה משמרת תלויה וכו'. בשבת פ' ר"א דתולין (קל"ז:) חכמים אומרים אין תולין את המשמרת ביו"ט ואין נותנין לתלויה בשבת אבל נותנין לתלויה ביו"ט. ובגמרא (דף קל"ט:) אמר רבה בר ר"ה מערים אדם על המשמרת ביו"ט לתלות בה רמונים ותולה בה שמרים אמר ר"א והוא דתלה בה רימונים ע"כ:

פרק ד

הלכה א

אין מוציאין את האש וכו'. משנה פ' המביא כדי יין (ביצה ל"ג.) אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים ובגמרא מ"ט משום דקא מוליד ביו"ט ע"כ. ובהשגות כתוב א"א ויאמר מפני שהוא מוליד וכו'. ואני רואה כאן חפץ להשיג שהרי אין זה כביצה שנולדה שאסורה לפי שאין זה דבר הראוי בעצמו אלא לבשל או לאפות בו. ונראה שאם הוציא שמותר להשתמש בו ולא אסרוהו אלא מפני שלא היה לו להוליד כיון שאפשר לו מבערב. והטעם הזה כתב ג"כ הרשב"א ז"ל וכדברי רבינו:

הלכה ב

אע"פ שהותרה הבערה ביו"ט וכו'. דין הכבוי מבואר פ' יו"ט שחל (דף כ"ב.) ובהרבה מקומות. וכן כבוי הנר מבואר שם:

הלכה ג

אין מסלקין את פי הנר למעלה וכו'. פרק יום טוב שחל עולא איקלע לבי רב יהודה קם שמעיה זקף שרגא איתיביה הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה א"ל לאו אדעתאי:

ואינו חותך את פי הפתילה וכו'. משנה פרק המביא (דף ל"ב:.) ואין חותכין את הפתילה לשנים ר' יהודה אומר חותכה באור ובגמ' ולר"י מאי שנא בסכין דלא דקא מתקן מנא באור נמי הא קא מתקן מנא ותירצו תני ר' חייא חותכה באור בפי שתי נרות אמר רב מוחטין את הפתילה ביו"ט מאי מוחטין פירוש לעדויי חושכא. וסובר רבינו שכשם

שאין חותכין אותה בכלי כך אינו חותך פיה בכלי וכשאמרו מוחטין דוקא ביד אבל שאר המפרשים אומרין שלנפץ את ראשה אפילו בכלי מותר וכשאמרו מוחטין רצו לומר שאפילו במחט מותר להסיר חשכה וזה דעת ההשגות ולזה הסכים הרשב"א ז"ל ואין זה מוכרח:

אגודה של עצים וכו'. פרק יו"ט שחל (דף כ"ב) סמוך למעשה דעולא הנזכר למעלה אמר ר"י קנבא שרי:

הלכה ד

אין מכבין את הדליקה וכו'. שם בעא מיניה אביי מרבא מהו לכבות את הדליקה ביו"ט היכא דאיכא סכנת נפשות לא קא מבעי ליה דאפילו בשבת שרי כי קא מבעי היכא דאיכא אבוד ממון אמר ליה אסור:

ואין מכבין את הנר וכו'. שם בעא מיניה אבא בר מרתא מאביי מהו לכבות את הנר מפני דבר אחר ביו"ט אמר לו אפשר בבית אחר אין לו בית אחר מהו אפשר לעשות מחיצה אין לו דבר לעשות מחיצה מהו אפשר לכפות עליו כלי אין לו כלי לכפות עליו מהו א"ל אסור. והקשו בגמ' על זה ועל דין כבוי הנזכר בסמוך מדתניא אין מכבין את הבקעת בשביל לחוס עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית בשביל שלא תתעשן הקדרה מותר. ואמר ליה ההיא ר"י היא כי קאמינא אנא לרבנן. ובהלכות ההיא ר"י היא דאמר לכם לכל צרכיכם כי קאמינא אנא לרבנן. וכן רבה וכן אמימר כולהו דחו להו להא מתניתא ואוקמוה כר"י למימרא דלאו הלכתא כותיה ושמעינן מיהא דלית הלכתא כי הא מתניתא אלא אסור לכבות את הבקעת בין לחוס עליה בין שלא יתעשן הבית בין שלא תתעשן הקדרה הכל אסור, ע"כ. ויש מקשים על זה ממה שאמרו פרק אין צדין הלכה כר"י ותירצו שלא כל המכשירים שווין ויש שהלכה בהן כר"י ומתוך כך אסרו לכבות את הבקעת מפני הדלקה ומפני תשמיש ומפני שלא יתעשן הבית אבל בשביל שלא תתעשן הקדרה ותבשילו שהוא מכשיר אוכל נפש ממש מותר והוא שאין לו מקום לפנותה. וזהו דעת הרשב"א ז"ל. ודעת רבינו לאסור הכל כמו שיתבאר בסמוך וכדעת ההלכות:

הלכה ה

מותר לטלטל את הנר וכו'. זה פשוט ומבואר פרק כירה (שבת דף מ"ה) כדין שיתבאר בסמוך:

ואסור להניח וכו'. מימרא בשבת פרק כירה שם מניחין נר על גבי דקל בשבת ואין מניחין נר על גבי דקל ביו"ט וכבר כתבתיה בארוכה פרק חמישי מהל' שבת:

הלכה ו

אין מעשנין בקטורת ביו"ט וכו'. פרק יו"ט שחל (ביצה כ"ב:) במשנה אמר ר"ג מניחין את המוגמר ביו"ט וחכמים אוסרין ובגמ' אמר רב אסי מחלוקת להריח אבל לגמר דברי הכל אסור ושם מוכיח בגמ' שאפילו כלי שנתגמר לא יכפה אותו על הבגדים כדי שיקלטו הבגדים את הריח שהרי זה מוליד ריח בבגדים וכן כתבו ז"ל וזהו שאמרו שם (דף כ"ג) סחופי כסא אשיראי אסור וכל זה נכלל במה שאמר רבינו שלגמר את הכלים אסור:

מותר לעשן את הפירות וכו'. מחלוקת אמוראים בגמרא שם ומסקנא דאמר רב אשי משמיה דרבא דמותר לעשן מידי דהוה אבשרא אגומרי:

וממתקין את החרדל וכו'. פרק ר"א דמילה (שבת קל"ד) ואין ממתקין את החרדל בגחלת והקשו והא תניא ממתקין ותירצו לא קשיא כאן בגחלת של עץ כאן בגחלת של מתכת:

ואין מכבין את האש וכו'. כבר כתבתי למעלה שדעת רבינו בזה כדעת ההלכות ויש חולקין בכדי שלא תתעשן הקדרה:

הלכה ז

אין נופחין במפוח וכו'. בהמביא (ביצה ל"ד) ת"ר אין נופחין במפוח ביו"ט אבל נופחין בשפופרת:

אין עושין פחמים וכו'. שם משנה (דף ל"ב) אין עושין פחמין ואין חותכין את הפתילה כמו שכתבתי למעלה בפ' זה ובגמרא (דף ל"ב:) תני בר קפרא אין גודלין את הפתילה לכתחלה ביו"ט ואין מהבהבין אותה ביו"ט ואין חותכין אותה לשנים אבל ממעכה ביד ושורה בשמן וחותכה באור בפי שתי נרות:

הלכה ח

אין שוברין את החרס וכו'. שם משנה (דף ל"ב:) אין שוברין את החרס ואין חותכין את הנייר לצלות בו מליח וכו':

ואין פוצעין את הקנה וכו'. שם (דף ל"ד) ברייתא אין פוצעין את הקנה לצלות בו מליח:

שפוד שנרצף וכו'. פרק אין צדין (ביצה דף כ"ח:) אמר ר"י אמר שמואל שפוד שנרצף אסור לתקנו ביו"ט והקשו פשיטא ותירצו לא צריכא דאע"ג דמפשיט לה בידיה. ויש מי שפי' נרצף נעקם ועדיין ראוי לצלות בו ולזה אסור לתקנו לפי שהוא טורח שלא לצורך הא אם לא היה ראוי לצלות בו מותר והוא שנתקלקל ביו"ט ואין כן דעת רבינו אלא אין הלכה כר"י במכשירין וכמו שכתבתי למעלה אלא כרבנן. ולדעתו ז"ל כל תיקון דשפוד אסור ואפילו נתקלקל ביום טוב:

שני כלים שהן מחוברין וכו'. משנה פ' המביא (דף ל"ב) אין פוחתין את הנר מפני שהוא כלי וכבר העלו המפרשים שפירוש משנה זו כדברי רבינו:

הלכה ט

אין משחיזין את הסכין וכו'. דינין אלו של השחזת הסכין הם כדעת ההלכות נמשך אחר האמור למעלה שאין הלכה כר"י במכשירין ומפורש בהלכות פרק אין צדין כדברי רבינו שלעולם אין משחיזין את הסכין במשחזת שלה ואפילו עמדה או נפגמה ביו"ט ויש שהיה מתיר בנפגמה ביו"ט ודברי רבינו וההלכות עיקר וכמה

הלכה י

אין מבקעין עצים ביו"ט וכו'. פ' המביא (דף ל"א:) משנה אין מבקעין עצים לא בקרדום ולא במגל ולא במגירה ולא בקופיץ ובגמרא גבי קופיץ לישנא בתרא לא שנו אלא בזכרות שלו אבל בנקבות שלו אסור:

ולמה אסרו בקרדום וכו'. טעם זה שכתב רבינו נכון הוא. והר"א ז"ל בהשגות האריך בזה ואין דבריו מעלין ומורידין בעיקר הדין אלא שנראה מדברי רבינו שלא הותר הבקוע אלא בעצים גדולים אבל בעצים דקים שהן נוחין להדליק אסור וכן כתב הרשב"א ז"ל שכך נראה מדברי רבינו וכן כתבו בתוספות:

הלכה יא

לא תכנס אשה וכו'. דרש רבה אשה לא תכנס לבית העצים ליטול מהן אוד, ופירש רבינו לצלות בו וכבר נתבאר למעלה פרק שני שקוץ רטוב אסור לצלות בו וקוץ יבש כתבתי שם שמותר ואפשר שאוד רוצה לומר לדעת רבינו עץ לח ורטוב שאינו ראוי להסקה בפני עצמו אבל עץ יבש ודאי מותר וכן כתב הרשב"א ז"ל, והוא ז"ל פירש ליטול מהן אוד לתקן בו את האש שבתנור אלא אם כן הוכן מעיו"ט:

ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכו'. שם (דף ל"ב ל"ג) אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת ובגמרא טעמא לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה:

הלכה יב

מסלקין תריסי חנויות וכו'. פ"ק (י"א:) משנה ב"ש אומרים אין מסלקין את התריסין ביו"ט וב"ה מתירין אף להחזיר ובגמרא מאי תריסין אמר עולא תריסי חנויות ואמר עולא בגמ' דטעמא דהתירו ב"ה להחזיר משום תחלתן דאי לא אתי לאימנועי משמחת יו"ט ואמרו מהו דתימא טעמא דב"ה משום דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ואפילו דבתים נמי קמ"ל עולא דהתירו סופן משום תחלתן. דחנויות אין דבתים לא. ופי' הרשב"א ז"ל תריסי חנויות תריסי תיבה שדה ומגדל דחנויות. דבתים תריסי תיבה שדה ומגדל

שבבתים. ורש"י ז"ל פירש תריסי חנויות כמו תיבות הן ועומדות בשוק ואינן מחוברות בקרקע תריסין דלתות פתחיהן עכ"ל. **ומה שכתב רבינו בשיש להם ציר או בשאין להם** מפורש בגמרא שם:

הלכה יג

כלים שהן מפוצלין וכו'. משנה פרק יו"ט שחל (דף כ"א כ"ב) ב"ש אומרים אין זוקפין את המנורה וב"ה מתירין ואמרו בגמ' במנורה של חוליות עסקינן משום דמיתחזי כבונה וסברי ב"ש יש בנין בכלים ויש סתירה בכלים וב"ה סברי אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים. **וכתב רבינו והוא שלא יתקע** ופשוט הוא ונלמד מתריסי חנויות שאם יש להם ציר מן הצד שאסור להחזירן וגדולה מזו כתב הרשב"א שיראה לו שלא אמרו אלא במנורה שאין עשויה לתקוע חוליותיה אבל בעשויה לתקוע אסור לזקפה. ואין נראה כן מדעת רבינו ואין זה כתריסין שיש להם ציר מן הצד שחוששין שמא יתקע משום דהתם קרוב הוא מאד לתקוע מפני הציר שהוא מן הצד משא"כ כאן:

אבנים של בית הכסא וכו'. פרק המביא (דף ל"ב.) אמר רב נחמן אבנים של בית הכסא מותר לצדדן ביו"ט ואסיקו טעמא דבנין עראי הוא ומשום כבודו לא גזרו רבנן:

הלכה יד

העושה מדורה וכו'. שם אמר רב יהודה האי מדורתא מלמטה למעלה אסור מלמעלה למטה שרי וכן ביעתא וכן קדרה וכן פוריא וכבר כתבתי פרק עשרים ושנים מהלכות שבת שפריסת שלחן על גבי ספסליו מותר לפי שאין צריכין לאויר שתחתיו:

הלכה טז

מסירין זבובין וכו'. זהו פירוש מקרדין את הבהמה ואמרו סוף פרק יו"ט שחל (דף כ"ג) שהלכה כתנא קמא דשרי אפילו בקטנים שעושין חבורה דדבר שאין מתכוין מותר, ופי' שמסירין הזבובים בכלים קטנים וחדין שלפעמים עושין חבורה:

ואין מילדין את הבהמה וכו'. בשבת פ' מפנין (שבת דף קכ"ח:) משנה אין מילדין את הבהמה ביו"ט אבל מסעדין ובגמ' תניא כיצד מסעדין אוחז בולד כדי שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן דד לתוך פיו כדי שיינק אמר רשב"ג מרחמין היינו על בהמה טהורה ביו"ט היכי עבדי לה אמר אביי מביא בול של מלח ומניח לה בתוך הרחם כדי שתזכור צערה ותרחם עליו ודוקא טהורה אבל טמאה לא מאי טעמא דלא מרחקא ואי מרחקא לא מקרבא, ע"כ:

הלכה יז

כלי שנטמאה מערב יו"ט וכו'. משנה פרק יו"ט שחל (ביצה י"ז י"ח) מחלוקת ב"ש וב"ה ובגמ' דכולי עלמא מיהת כלים בשבת לא מאי טעמא ונאמרו שם הרבה טעמים רבה אמר גזרה שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים והקשו על זה תינח שבת יו"ט מאי איכא למימר ותירצו גזרה יו"ט אטו שבת ורב יוסף נתן טעם משום סחיטה ואמרו תינח כלים דבני סחיטה דלאו בני סחיטה מאי ותירצו גזרה הני אטו הני ושם הקשו על שניהם מברייתות הרבה ותירצו אותן ורב ביבי אמר גזרה שמא ישהא ותניא כוותיה התם ורבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי. ורבינו כתב טעמא של רב ביבי משום דתניא כוותיה וכן נכתב בהלכות. ומפורש שם בברייתא דדוקא נטמא מעיו"ט אבל נטמא ביו"ט מטבילין. **ודין אם היה צריך להטביל מים שבו וכו'** מפורש שם בגמרא (דף י"ח:) שחכמים סוברים שמטבילין את הכלי על גבי מימיו:

כלי שהיה טהור וכו'. זהו מטבילין מחבורה שאמרו (דף י"ט) שם, ופירש רבינו חננאל ז"ל מחבורת תרומה לחבורת שלמים:

הלכה יח

כלי שנטמא ביו"ט מטבילין אותו וכו'. ברייתא שם (דף י"ח) כמו שכתבתי למעלה:

נטמא הכלי במשקין טמאין וכו'. ברייתא שם כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביו"ט בולד הטומאה מטבילין אותו ביו"ט. ופירש רבינו אפילו נטמא מעיו"ט ומוכרח הוא שם. וכן פירשו ז"ל. ונתן רבינו טעם מפני שטומאה זו מדבריהם ואין גוזרין בה שמא ישהא. והרב רבי משה הכהן והרשב"א ז"ל הקשו עליו למה כתב טעם זה והניח הטעם האמור בגמרא. ואני אתרץ כבר כתבתי למעלה דרבה יהיב טעמא לאסור טבילת כלים גזרה משום שבת ושבת גזרה משום העברה ארבע אמות ברה"ר והקשו עליו מברייתא זו ואמרו אם איתא נגזור ולד הטומאה אטו אב הטומאה ותירץ ולד הטומאה היכא משכחת לה גבי כהנים וכהנים זריזין הן וכן הקשו לרב יוסף דאמר גזרה משום סחיטה וגזרה כלים דלאו בני סחיטה אטו כלים דבני סחיטה. ותירץ כתירוץ הזה ורבינו לא הזכיר אלו הטעמים אלא טעמא דרב ביבי דתניא כותיה שהיא גזירה שמא ישהא ולדידיה לא קשיא מידי משום דהיינו טעמא דולד הטומאה לאו דאורייתא ולא גזרינן ביה שמא ישהא כיון שטהור הוא מן התורה אין קפידא בשהויה ותדע לך דגבי רב יוסף דאמר טעמא משום סחיטה אמרו מתיבי כל הני תיובתא ושני ליה כדשנין ואילו גבי רב ביבי לא הזכירו לא קושיא ולא תירוץ. ותמה אני איך הקשו על רבינו למה לא כתב התירוץ האמור לדעת אחרים אליבא דרב ביבי והמעיין בסוגיא ימצא זה מבואר ואפילו

לדעת רבה ורב יוסף הייתי יכול להעמיד דברי רבינו שלפי שאין טומאת ולד הטומאה מן התורה הוא שמצויה גבי כהנים בלבד אלא שאני סובר באמת שזו היא כונת רבינו כך נ"ל:

ומדלין בדלי טמא וכו'. ברייתא שם כלשונה ומדינין אלו למד הרשב"א ז"ל שאין מטבילין ביו"ט כלי תשמיש הנקחין מן הנכרי הצריכין טבילה אלא כעין טהרת הכלי כלומר שאם הוא כלי העשוי לדלות בו או למלאות בו מים מן המעין ממלא בו והוא טהור. ולדעת רבינו שכתב בפרק י"ז מהלכות מאכלות אסורות שטבילת כלים מדברי סופרים ונתבאר שמטבילין ולד הטומאה מפני שטומאתו מדברי סופרים כמו שכתבתי יש לומר שמטבילין את הכלים ביו"ט. ומ"מ עם כל זה אני אומר שדין הרב קיים לפי שאפילו מאן דלית ליה טעמא דמחזי כמתקן כלי ה"מ גבי טבילת טומאה שאפילו קודם טבילה היה הכלי ראוי להשתמש בו בטומאה לטמא ולמי שאין אוכל חוליו בטהרה ומשום הכי לא חשבי הטבילה תקון וכולן שוין בטומאה של דבריהם שאין זה תקון אבל כלים הנקחין מן הנכרי דקודם טבילה לא חזו ודאי טבילתן מחזיא כמתקן כלי ואסירא לכולי עלמא כנ"ל:

נדה שאין לה בגדים וכו'. מימרא כלשונה שם:

הלכה יט

דברים רבים אסרו ביו"ט וכו' כיצד אין פוסקין וכו'. פרק אין צדין (ביצה דף כ"ז:) משנה אין נמנין על הבהמה ביום טוב לכתחלה אבל נמנין עליה בעיו"ט ושוחטין ומחלקין ביניהם ובגמרא מאי אין נמנין אין פוסקין דמים לכתחלה ביו"ט היכי עביד אמר רבה מביא שתי בהמות ומעמידן זו אצל זו ואומר זו כזו. והביאו שם ברייתא לא יאמר אדם לחבירו הריני עמך בסלע הריני עמך בשתים אבל יכול לומר הריני עמך למחצה לשליש ולרביע:

הלכה כ

כשהן מחלקין וכו'. במשנה (דף כ"ח) ר"י אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופיץ וחכ"א אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר ובגמ' מאי כל עיקר אמר שמואל אפילו לשמרו מן העכברים אמר רב אידי בר אבין והוא דתליא בתריטא:

וטבח אומן אסור וכו'. שם אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד ואמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר במים. וכתב הרשב"א ז"ל לא אסרו אלא דרך משקל אבל הטבח האומן אע"פ שידע לכוין דרך חתיכתו לחתוך ליטרא או חצי ליטרא חותך כדרכו ואינו חושש עכ"ל. ודבר פשוט הוא:

ואין מטיילין חלשים וכו'. פרק שואל אדם בשבת (שבת קמ"ח) משנה מטילין חלשים על הקדשים ביו"ט אבל לא על המנות ובגמרא (דף קמ"ט:) מאי אבל לא על המנות ופירשו אבל לא על המנות של חול ביו"ט. ומדעת רבינו נראה שהוא מפרש של חול של חולין אבל רש"י ז"ל פירש של חול של קדשים של אתמול וזה דעת הראב"ד ז"ל. ולפיכך כתב בהשגות אמר אברהם בגמרא מפרש מטילין חלשים וכו' מנה גדולה כנגד קטנה עכ"ל. והיתר בניו ובני ביתו בהפסה כבר כתבה רבינו פרק כ"ג מהלכות שבת ולא היה צריך לכתבו כאן שאם בשבת מותר כל שכן ביו"ט אבל חלוק בין קדשים של יו"ט לקדשים של אתמול לא חלקו רבינו לפי שהוא מפרש של חול הנזכר בגמרא של חולין כמו שכתבתי:

הלכה כא

לא יאמר אדם וכו'. משנה פרק אין צדין (ביצה כ"ח:) לא יאמר אדם לטבח מכור לי בדינר אבל שוחט ומחלק ביניהם:

וכן לא יקח מבעל חנות וכו'. משנה שם (דף כ"ט) אומר אדם לחנוני מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר"י אומר אם היה כלי מיוחד למדה כו'. ואוקים רבא מתני' הכי מאי אבל לא במדה לא יזכיר לו שם מדה אבל אם היה כלי מיוחד למדה ימלאנו ויש שם אוקמתא אחרת והלכה כרבא דהוא בתרא וקיי"ל כרבנן. ובירושלמי רבי אלעזר אמר לרבי חמא בר חנינא מלי לי הדין מנא למחר אנן מכילין ליה, עכ"ל:

הלכה כב

הנחתום מודד תבלין וכו'. שם מימרא נחתום מודד תבלין ונותן לתוך הקדרה כדי שלא יקדיח תבשילו ופי' לאו דוקא נחתום אלא ה"ה לכל אדם אלא שדברו חכמים בהוה, ואינו דומה למדידת השעורים לפני הבהמה שאסורה כמו שיתבאר בסמוך משום דהתם ליכא פסידא בדבר שאינו נמדד כלומר שאין שם חשש הפסד בדבר אחר אלא שלא תאכל שעורים הרבה או מעט אבל כאן שאם היו התבלין מרובין יקדיח כל התבשיל יכול כל אדם למדוד וכן נראה מדברי קצת גאונים ז"ל:

אבל האשה וכו'. שם אמר רב אשה מודדת קמח ונותנת לתוך עיסתה כדי שתטול חלתה בעין יפה ושמואל אמר אסור והקשו והא תנא דבי שמואל מותר ואמר אביי השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן, ובהלכות וכן הלכתא דאסור ע"כ. ורש"י ז"ל פירש הלכה למעשה אתא לאשמועינן שאין מורין כן למי שבא לישאל אבל אי עביד לא מחינן בידיה דהלכה ואין מורין כן, ודעת ההלכות ורבינו עיקר דכיון דאמר שמואל אסור ודאי היה סבור דמחינן בידיה דמאן דעביד ומכל

מקום מתיבתא דסורא פסקו כרב ומותר לכתחלה אבל מתיבתא דפומבדיתא שדרו אסור כשמואל וכן עיקר:

וכן לא ימוד וכו'. שם מימרא לא ימוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו אבל קודר הוא קב או קבים ונותן לפניה ואינו חושש, ובהלכות פירש קודר משער באומד דעתו:

הלכה כג

ומותר ליקח מן החנוני ביצים ואגוזים וכו'. משנה שם (דף כ"ט:) אומר אדם לחנוני תן לי ביצים תן לי אגוזים במנין שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו ובגמ' הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי עשרים ביצים וחמשה אגוזים ועשרה אפרסקים וכו' ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח רשב"א אומר ובלבד שלא יזכיר סכום מנין וגירסא אחרת שום מקח וזו גירסתו של רבינו ולכל הגרסאות אסור להזכיר סך דמים וכן כתבו ז"ל. ופירוש סכום מנין כתבו הגאונים וכן בהלכות שלא יאמר לו הרי לך בידי חמשים אגוזים תן לי חמשים ויהיו לך בידי מאה וכמו שכתב רבינו:

הלכה כד

הולך אדם אצל רועה וכו'. בברייתא הנזכרת ופירוש חנוני זה ופטם ורועה בין נכרים בין ישראלים הכל מותר חוץ מדברים שיש במינן במחוברים או שיש לחוש שמא נולד היום או נצוד היום שאסור ליטלו מן הנכרי אלא א"כ נסתלק הספק כגון שמכיר בו שלא נעקר ולא נצוד היום. וכתב הרשב"א ז"ל שמותר ליקח ביצים מן נכרי חנוני בלילי יו"ט של גליות או בליל ראשון של ר"ה משום דיולדת בלילה מיעוטא דמיעוטא הוא ולא חיישינן לה אבל ביום כיון דדבר שיש לו מתירין הוא אסור:

הלכה כה

הלוואת יו"ט תובעין אותה וכו'. מחלוקת אמוראים בשבת פ' שואל (שבת דף קמ"ח:) וכתוב בהלכות שנחלקו הגאונים ז"ל בפסק הלכה ולא הכריע הרב האלפסי בזה דבר ורבינו הכריע כדברי האומר ניתנה ליתבע משום דמסתבר טעמיה וכן עיקר:

הלכה כו

אף על פי שאין מגביהין וכו'. איסור ההגבהה מפורש פרק כ"ג מהלכות שבת והיתר ההולכה בשהופרשו מאמש פרק קמא דיום טוב (דף י"ב:) ברייתא כסברת ר' יוסי שב"ה מתירין ונפסקה הלכה בגמ' כן:

ואין צריך לומר וכו'. פי' אין צריך לומר המתנות שהרי אפילו להפרישן לכתחלה מותר לפי שאינן אסורות לזרים ואינן טובלות קודם הפרשה וזה פשוט וכן מבואר בגמרא דין ההפרשה אפילו בבהמה שנשחטה אמש ודין ההולכה ג"כ מבואר שם:

גבאי צדקה וכו'. ירושלמי ובריייתא במס' דמאי:

פרק ה

הלכה א

אף על פי שהותרה הוצאה וכו' כיצד וכו'. (ביצה דף ל') ראש פרק ד' המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא הוא על כתיפו או לפניו המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחריו אבל נוטל בידו ובגמרא תנא אם א"א לשנות מותר אתקין רבא במחוזא דדרו בדוחקא לדרו ברגלא ברגלא לדרו באגרא באגרא לדרו באכפא דדרו באכפא נפרוס סודרא עליה ואי לא אפשר שרי דאמר מר אם אי אפשר לשנות מותר, ע"כ:

הלכה ב

במה דברים אמורים בנושא על האדם וכו'. רבינו כתב טעם לאסור הבהמה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. ויש מי שכתב שהוא לפי שאין משתמשין בבעלי חיים כל עיקר ביום טוב ובשבת. והרשב"א ז"ל כתב שני הטעמים:

הלכה ג

ואין מנהיגין את הבהמה וכו'. משנה שם (דף ל"ב ל"ג) כת"ק ובגמרא משום דמיחזי כמאן דאזיל לחיננא:

ואין הסומא וכו'. פרק אין צדין (ביצה דף כ"ה:) ת"ר אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו ואין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה:

ואיש שהיו רבים צריכים לו וכו'. שם ובהלכות ואם היו רבים צריכים לו מותר ומפורש שם אמימר ומר זוטרא מכתפי להו בשבתא דריגלא. והרשב"א חלק בכתוף בין איש לאשה ואמר שהאיש כל זמן שאינו מבעית ואין בכתופו מפני כבוד צבור אסור לכתפו ולא נזכר חילוק זה בהלכות ואינו מוכרח:

הלכה ד

אין מוליכין את הסולם וכו'. פ"ק (דף ט') ב"ש אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון וב"ה מתירין ובגמ' שתי לשונות איכא דאמרי אמר רב חנן בר אמי מחלוקת ברה"י דב"ש אית להו דרב יהודה אמר רב דאמר כל שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור וב"ה לית להו דר"י אמר רב אבל ברה"ר דברי הכל אסור פי' שמא יאמרו להטיח גגו הוא צריך. והקשו לימא רב יהודה דאמר כב"ש ותירצו תנאי היא דתניא שוטחן בחמה אבל לא נגד העם ור"א ור"ש אוסרין. ונ"ל

פירוש הסוגיא לדעת רבינו דר"ח בר אמי סבר דפלוגתייהו דב"ש וב"ה תליא בהא דרב דכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור ואקשי א"כ לרב תיקשי ליה מב"ה והיכי שביק ב"ה ועבד כב"ש ותירצו תנאי היא כלומר מה שהעמיד ר"ח בר אמי מחלוקתן בכך הוא כת"ק דשוטחן דס"ל שמה שאסרו חכמים מפני מראית העין לא אסרו בסתר אלא במקום רואים. ורב לא מוקים פלוגתייהו דב"ש וב"ה בהכי אלא דברי הכל בעלמא סבירא להו דאסור אפילו בסתר והכי סברי ר' אליעזר ור"ש דאי לא הוו מיפלגי אדב"ה. ומיהו אוקמתיה דר"ח דכי פליגי ברה"י פליגי כדקאי קאי ולא תקשי לרב דמשום שמחת יו"ט התירו כאן. זה דעת רבינו. וי"מ תנאי היא ורב דאמר כר"א ור"ש ואינהו מוקמי פלוגתייהו דב"ש וב"ה בין ברה"י בין ברה"ר דב"ה לא גזרי וסברי שובכו מוכיח עליו וב"ש גזרי ארה"ר שמא יאמרו להטיח גגו הוא צריך. ומתוך כך הם אוסרים אפילו ברה"י משום דכל האסור מפני מראית העין אסור וכו'. ולזה הפירוש כיון דקי"ל כרב ואיהו דאמר כר"א ור"ש ונמצא דב"ה אפילו ברה"ר שרו וקי"ל כב"ה וזה דעת הר"א ז"ל בהשגות ולזה הסכים הרשב"א ז"ל ומה שנ"ל להעמיד דברי רבינו כתבתי. וכתב רבינו סולם של שובך לפי שסולם של עלייה אסור אפילו להטותו מחלון לחלון וכן נזכר בגמרא. ולא הוצרך רבינו לבאר זה בביאור לפי שכבר כתב פרק כ"ו מהלכות שבת שסולם של עליה אסור בטלטול ונתבאר פרק ראשון מהלכות אלו שכל מה שאסור בשבת אסור ביו"ט חוץ ממה שנזכר בהלכות אלו:

הלכה ה

מי שהיו לו פירות וכו'. ר"פ ה' (דף ל"ה:) משילין פירות דרך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת. ובגמ' נכתב בהלכות (דף ל"ו) א"ר נחמן לא שנו אלא באותו הגג אבל מגג לגג לא. תניא נמי הכי לא יושיטם מגג לגג אפילו בשגגותיהן שוין תנא לא ישלשלם בחבל ובחלונות ולא יורידם בסולמות ובגמרא שקלי וטרו אי דוקא ארבע וחמש קופות כדין הנזכר פכ"ו מהלכות שבת בפנוי האוצר או אפילו טובא ואין מסקנא בגמרא מזה ולזה נכתבה המשנה בהלכות כמות שהיא וכן רבינו לא חלק וכן עיקר להקל בשל דבריהם:

שחט בהמה בשדה וכו'. פ' אין צדין (ביצה דף כ"ה.) משנה בהמה מסוכנת לא ישחוט וכו'. שחטה בשדה לא יבאינה במוט ובמוטה אבל מביאה בידו אברים אברים, וסובר רבינו דלאו דוקא מסוכנת אלא דאיידי דאדכר דין שחיטת מסוכנת נקט שחטה אבל הוא הדין לבריאה וכתב הרשב"א ז"ל וכזה ראוי להורות:

הלכה ו

כל שנאותין בו וכו'. משנה פ"ק (דף י"ד ט"ו) זה הכלל כל שנאותין בו משלחין אותו ביו"ט ופי' בגמרא דה"ק כל שנאותין בו בחול משלחין אותו ביו"ט ובגמרא ר"ש שרא להו לשדורי תפילין ביו"ט ובמשנה משלחין יינות שמנים וסלתות:

וכל דבר שאין נאותין וכו'. במשנה (דף י"ד:) משלחין קטניות אבל לא תבואה ר"ש מתיר בתבואה. ורבינו פוסק כת"ק והטעם לפי שעיקר התבואה עומדת לטחינה וזהו חמשת המינין וכל שמחוסר מעשה האסור ביו"ט אסור לשלחו וכן מפורש שם. ויש מי שפסק כר"ש וקא יהיב טעמא למילתיה ר"ש בגמ' משום דראוי לעשות מהן עסיות ביו"ט. ואיני יודע למה נפסוק כר"ש במקום ת"ק וכל שכן דמסתבר טעמיה דת"ק דאזיל בתר רובא לפיכך נראין לי דברי רבינו עיקר גם יש מפרשים שפסקו כן:

הלכה ז

ומשלחין חיה בהמה וכו'. במשנה בית שמאי אומרים אין משלחין אלא מנות וב"ה אומרים משלחין בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין:

הלכה ח

כל דבר שמותר לשלחו וכו'. שם תני רב יחיאל ובלבד שלא יעשנו כשורה תנא אין שורה פחותה משלשה בני אדם:

שלח שלשה מינין וכו'. שם בעא רב אשי תלתא גברי ותלתא מיני מאי תיקו והוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא וכן פסקו ז"ל:

הלכה ט

המערב עירובי תחומין וכו'. משנה פרק משילין (ביצה דף ל"ז) הבהמה והכלים כרגלי הבעלים:

הלכה י

חפצי הפקר וכו'. זו משנה שם (דף ל"ט) ושל עולי בבל כרגלי הממלא וכן כתוב בהלכות. וכן מוכרחת הסוגיא אשר שם במחלוקת רב נחמן ורב ששת גבי מילא ונתן לחברו דכלהו סבירא להו דחפצי הפקר אין קונין שביתה אלא הרי הן כרגלי הזוכה בהן גדולה מזו שנינו פרק מי שהוציאוהו (עירובין מ"ה) מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי וחכ"א אין לו אלא ארבע אמות וכו'. ואמרו בגמ' (דף מ"ה:) אי טעמיה דר' יוחנן משום דקסבר חפצי הפקר קונין שביתה או דלמא אין קונין שביתה ואדם שאני דהואיל ונעור קנה ישן נמי קנה ופשטו דס"ל דחפצי הפקר קונין שביתה. ואמרי התם אמר ריב"ל הלכה כר"י בן נורי ואמר ריב"ל הלכה כדברי

המיקל בעירוב וצריכי דאי אשמעינן הלכה כר"י ב"נ הוה אמינא בין לקולא בין לחומרא קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואי אשמעינן וכו'. ופירש"י ז"ל וכן בהלכות לקולא דישן קנה שביתה לחומרא דחפצי הפקר קונין שביתה וקמ"ל דהלכה כר' יוחנן ב"נ דישן קנה שביתה משום דנעור קנה ישן נמי קנה ואין הלכה כמותו בחפצי הפקר. וזה פירוש פשוט ומוכרח וכן פסקו כל הפוסקים דחפצי הפקר אין קונין שביתה. והארכתי בזה להסיר מעל רבינו תלונת ההשגות וכך כתוב שם א"א טעה במשנתנו וכו'. ואין ספק אצלי שהר"א ז"ל נזכר ממה שאמרו הלכה כר' יוחנן בן נורי ושכח מה שסיימו דדוקא לקולא אבל לחומרא לא ולא עוד אלא שכתב שבשביל זה לא הביא הרב אלפסי בהלכותיו פלוגתא דרב נחמן ורב ששת והרב פסק בהלכותיו בפירוש דחפצי הפקר אין קונין שביתה בעירובין בפרק מי שהוציאוהו ובודאי שדברי הר"א ז"ל שגגה הן ונעלמה הלכה מעיניו:

וחפצי הכותי קונין שביתה וכו'. שם במי שהוציאוהו (דף מ"ז:) מחלוקת ר' יוחנן ושמואל ואמרו שם דשמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן דחפצי כותי קונין שביתה גזרו בעלים כותי אטו בעלים ישראל:

פירות שיצאו חוץ לתחומן וכו'. מימרא שם (דף מ"א) אמר ר"פ פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מאי טעמא אנוסין נינהו ונכתב זה בהלכות. וכתב הרשב"א ז"ל ואם לא החזירום אין להם שם אלא ארבע אמות ואם יצאו ע"י ישראל בין בשוגג בין במזיד לא יאכלו שם לאחד מישראל לפי שנעשית בהן איסור ע"י ישראל:

הלכה יא

המוסר בהמתו לבנו הרי הוא כרגלי האב וכו'. פרק משילין (ביצה ל"ז:.) משנה המוסר בהמתו לרועה ולבנו הרי היא כרגליו ובגמרא לימא מתניתין דלא כרבי דוסא דתניא רבי דוסא אומר המוסר בהמתו לרועה אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט הרי היא כרגלי הרועה ותירצו אפילו תימא ר' דוסא לא קשיא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים דיקא נמי דקתני לבנו או לרועה שמע מינה ונפסקה שם הלכה כתירוץ הזה וזה פירושה לדעת רבינו. משנתנו דקתני במוסר לרועה הרי היא כרגליו היא בשני רועים לפי שלא קנאה אחד מהם והרי היא ברשות בעלים ורבי דוסא היא ברועה אחד וכן פירשו בהל' ודיקא נמי דמשנתנו היא בשני רועים דקתני לבנו או לרועה אי אמרת בשלמא בשני רועים אבל ברועה אחד קנאה הרועה היינו דאיצטריך למיתני בנו לאשמועינן דאע"ג דהוא יחיד לא קנה לפי שדרך בני אדם למסור כליהן וחפציהן לבניהם ואינן מחשיבין אותם כאילו הוציאם מרשותם אלא אי אמרת דרועה דמתני' ברועה אחד ל"ל למתני בנו פשיטא

השתא ברועה דעלמא היא ברשות בעלים בבנו לא כל שכן. כן נ"ל לדעת רבינו. ויש פירוש אחר בזה שלא לחלק בין בנו לרועה והם מפרשים ג"כ בשני רועים שיש שם בעיר שני רועים אע"פ שלא מסרה אלא לאחד מהם כיון שמסרה לו ביו"ט הרי היא כרגלי הבעלים לפי שכיון שיש שם שנים לא היה מוכרח זה למוסרה למי שמסרה אבל ברועה אחד א"א שלא למסרה לו ולפיכך אפילו מסרה ביו"ט הרי היא כרגלי הרועה. זו היא שטת רש"י ושאר המפרשים ז"ל:

הלכה יב

מי שזמן אצלו אורחים וכו'. משנה שם (דף מ') מי שזמן אצלו אורחים וכו' לא יוליכו בידם מנות אא"כ זכה להם אחר במנותיהם מעיו"ט:

הלכה יג

וכן מי שהיו וכו'. שם משנה (דף ל"ט:) מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני העיר לבוא לא יביאו אצלו מפירותיו ואם עירב הוא הרי פירותיו כמוהו. ובגמ' אתמר המפקיד פירותיו אצל חבירו רב אמר הרי הן כרגלי הנפקד ושמואל אמר הרי הן כרגלי המפקיד וק"ל דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי ואוקימנא התם לדידיה מתניתין בשיחד לו קרן זוית:

הלכה יד

בור של יחיד וכו'. שם (דף ל"ט) בור של יחיד כרגלי היחיד ושל אנשי העיר כרגלי אנשי העיר. ויש בפירוש כרגלי אנשי העיר דעות חלוקות. וזה לשון הרשב"א בספרו הקצר הרי הן כרגלי אותה העיר ולפיכך אנשי העיר אם לא עירבו כל אחד מוליכן אלפים אמה לכל רוח ונכרי שמלא מהן אינו מוליכן אלא כרגלי אנשי אותה העיר עירב אחד מן העיר לצפון ואחד לדרום זה מוליך לרגליו לצפון וזה מוליך לרגליו לדרום שבור זה כבור שותפין ויש ברירה אבל אם נכרי בא ומלא לעצמו לא יזיזם ממקומם לפי שהמים שבידו הרי הן של אנשי העיר והן מערבין התחומין זה בזה מלא אחד מן העיר ונתן לו מוליכן כרגלי הממלא שהרי מחלקו מלא ונתן לו. ויש מי שכתב דבור של אנשי העיר אין להם אלא אלפים אמה לכל רוח ואפילו עירב אחד מהן לא יוליכם אלא אלפים אמה ואין דבר זה מחוור והראשון עיקר עכ"ל:

ושל עולי בבל וכו'. סיום משנה הנזכרת ושל עולי בבל כרגלי הממלא. ובהשגות א"א זה שבוש וכו' וכבר הארכתי למעלה לבאר טעות ההשגות בזה ובגמ' נחלקו במלא ונתן לחבירו דרב נחמן סבר כרגלי מי שנתמלאו לו ור"ש סבר כרגלי הממלא ואוקימנא בגמרא דר"נ סבר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ורב ששת סבר לא קנה וכבר כתב רבינו

פרק שבעה עשר מהלכות גזלה ואבדה שמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ונתבאר למעלה שחפצי הפקר הרי הן כרגלי מי שזכה בהן ולזה לא הוצרך לבאר בכאן יותר וזו היא סברת השמטת המחלוקת הזה מן ההלכות:

נהרות המושכין וכו'. שם בגמרא הקשו על משנתנו הנזכרת למעלה מהא דנהרות המושכין ומעיינות הנובעים הרי הן כרגלי כל אדם ותירצו דמשנתנו במכונסין:

ומ"ש רבינו ואם באו מחוץ לתחום וכו'. למד כן מהסוגיא שבפרק מי שהוציאוהו (עירובין מ"ו.) ומבואר שם:

הלכה טו

שור של רועה וכו'. שם (ביצה ל"ח.) אמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם ושל רועה כרגלי אותה העיר. וכתב רבינו שטעם שור של פטם לפי שהוא כנכסי הפקר וכבור של עולי בבל וכן כתבו בתוספות והוסיפו לומר שחכמים עשאוהו כן מפני תקנת הפטם וכן בשל רועה עשו כן מפני תקנת המוכרים והלוקחים וכן עיקר. ובהשגות כתוב שטעם רבינו שבוש ונתנו טעם אחר ונמשך זה אחר מה שכתב למעלה מסברתו ז"ל שחפצי הפקר קונין שביתה וכבר הארכתי למעלה לבאר שדבריו בזה שגיאה וכבר הסכים הרשב"א ז"ל לטעם התוספות:

הלכה טז

הגחלת כרגלי בעליה וכו'. משנה שם (דף ל"ט.) הגחלת כרגלי בעליה והשלהבת בכל מקום:

הלכה יז

השואל כלי מחברו וכו'. משנה שם (ל"ז) השואל כלי מחבירו מעיו"ט כרגלי השואל ומפרש בגמרא אע"פ שלא נתנו לו אלא ביו"ט ואם ביו"ט כרגלי המשאיל ומפרש בגמ' אע"ג דרגיל דשאיל מיניה:

הלכה יח

שנים ששאלו חלוק וכו'. ברייתא שם (דף ל"ז:) ת"ר שנים ששאלו חלוק זה לילך בו שחרית וכו'. ופירושה פשוט הוא ומבואר בהל' וכדברי רבינו ואין בזה מחלוקת:

הלכה כ

וכן האשה ששאלה וכו'. משנה שם (דף ל"ז.) האשה ששאלה תבלין לקדרתה מים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן:

וכן שנים שלקחו וכו'. שם אתמר שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות אמר רב חבית מותרת ובהמה אסורה שמואל אמר אפילו חבית נמי אסורה ואסיקנא דרב סבר יש

ברירה ובהמה אסורה משום דקא ינקי תחומין מהדדי. ופי' אסורה חוץ למקום ששניהם יכולין להלך ופסקו בהלכות כרב ויש מי שהתיר אפילו בהמה דלא חיישינן ליניקת תחומין מהדדי והביאם לזה מה שהקשו רב כהנא ורב אסי על רב באיסור הבהמה ושתיק רב. וכבר העלה הרשב"א ז"ל שיש לחוש על דברי רבינו ולדברי הגאונים שסוברין כן:

פרק ו

הלכה ב

(א-ב)

יו"ט שחל להיות וכו'. ריש פ"ב (ביצה ט"ו:) יו"ט שחל להיות ע"ש לא יבשל בתחלה מיו"ט לשבת וכו' ועושה תבשיל מעיו"ט וסומך עליו לשבת ושאלו בגמ' מ"ט ואמר רב אשי כדי שיאמרו מיו"ט לשבת אין אופין ק"ו מיום טוב לחול. ויש שם טעם אחר ורב אשי הוא בתרא:

ולמה נקרא שמו עירוב וכו'. רבינו נתן טעם לקריאת שם זה שהוא משום היכר כמו עירובי חצרות, וכבר נתבאר פ' ראשון מהלכות עירובין למה נזכר בהיכר החצרות עירוב, ומדעתי שהוא סבור שעל זה ג"כ אמרו עירובי תחומין ועיקר מלת עירוב בדברים אלו אינה בתחלת הנחתה אלא גבי חצרות והושאלה לתחומין ולתבשילין לפי שאף הם נעשין באוכל: **והר"א** ז"ל כתב בהשגות שאינו כך אלא שהוא מערב צרכי שבת עם צרכי יו"ט לעשותם יחד, ואפשר שאף בתחומין יאמר כן שהוא מערב התחומין שלא היה יכול לילך בו תחלה עם התחום שהיה יכול לילך בו ונכון הוא:

הלכה ג

עירובי תבשילין וכו'. בגמ' (דף ט"ז:) אמר רב עירובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה:

ואין עושין זה העירוב וכו'. בגמ' (דף ט"ז.) לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא וכל שכן פירות דלא ופשוט הוא ושם אמרו דדוקא תבשיל דמלפת אבל דייסא ללשון אחרון לא וזה דעת ההלכות וכן כתבו ז"ל ולזה כתב רבינו אלא תבשיל שהוא פרפרת. ודע שבתבשיל אחד בלא פת סגי וכן נראה מן ההלכות וכן כתבו מקצת הגאונים ז"ל, וזה דעת הרמב"ן והרשב"א וכדברי רבינו אלא שנהגו להחמיר להצריך פת ותבשיל להוציא מידי כל ספק:

אפילו עדשים שבשולי קדרה וכו'. שם תני רבי חייא עדשים שבשולי קדרה סומך עליהם משום עירובי תבשילין והוא דאית בהו כזית אמר רב יהודה שמנונית שע"ג הסכין אדם גורדו וסומך עליו משום עירובי תבשילין והוא דאית ביה כזית:

הלכה ד

תבשיל שאמרו וכו'. ברייתא שם (דף ט"ז:) תבשיל זה אפילו צלי כבוש שלוק ומבושל ואפילו קוליס האספנין שהדיחו בחמין מעיו"ט. ופירש רבינו קוליס האספנין דגים קטנים ביותר שהדחתן זה גמר בשולן כנזכר פרק ט' מהלכות שבת. ורבינו **הוסיף מעושן** שלא נזכר בברייתא וירושלמי הוא בנדרים פ' הנודר מן המבושל שיוצאין במעושן משום עירובי תבשילין:

הלכה ה

וצריך שיהא עירוב זה וכו'. במשנה (דף ט"ו:) אכלו או שאבד לא יבשל עליו לכתחלה ובגמרא (דף י"ז.) אמר אביי נקיטינן אם התחיל בעיסתו ונאכל עירובו הרי זה גומר: **ובהשגות** א"א נ"ל שאם אפה וכו'. וסברא נכונה היא שמה שנעשה בהיתר אפילו נתכוון לצורך יו"ט יכול להניחו לשבת ולבשל מכאן ואילך ליו"ט:

הלכה ו

המניח עירובי תבשילין וכו'. מימרא בעירובין פרק חלון (עירובין דף פ'.) אמר שמואל עירובי תבשילין צריך לזכות ושם מבואר שדינו כעירוב שבת ונתבאר פי"א מהלכות עירובין ביד מי אדם מזכה:

הלכה ז

ואינו צריך וכו'. פ' יו"ט שחל (ביצה ט"ז:) אמר רב עירובי תבשילין צריכין דעת פשיטא דעת מניח בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן תא שמע דשמואל מערב אכולה נהרדעא רבי אמי ורבי אסי מערבי אכולה טבריא. ובהלכות ושמעינן מהני כולהו דלא בעינן דעת מי שהניחו לו אלא בשמודיעו ביו"ט עצמו שעירב עליו מאתמול הולך וסומך ומניח עליו ומבשל לכתחלה בשבת עכ"ל:

ויש לאדם לערב וכו'. שם מכריז ר' יעקב בר אידי מי שלא הניח עירובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי וכמה אמר רב רחומי בר זכריה עד תחום שבת. וכתב הרשב"א ז"ל אפילו עירב עירובי תחומין ויכול לבא אינו סומך עליו שלא נתן דעתו מן הסתם אלא על שהן תוך תחומו ולפיכך אם פירש אפילו על מי שיכול לבא אצלו ע"י עירובי תחומין אף הן סומכין עליו, עכ"ל. וזה דעת התוספות ואין לדברים אלו ראיה:

הלכה ח

המניח עירובי תבשילין וכו'. זה ידוע שכל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן ויש מי שהוסיף בנוסח האמור להדליק את הנר וכ"כ בעל ההלכות למיפא ולבשולי ולמעבד כל צרכין ולאדלוקי שרגא וכתב הרשב"א ז"ל שכן ראוי לומר:

הלכה ט

מי שלא הניח עירובי תבשילין וכו'. שם (דף י"ז.) איבעיא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר או דלמא הוא נאסר וקמחו אינו נאסר ואמרו תא שמע מי שלא הניח עירובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין לו ומבשלין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואחרים אופין לו ומבשלין לו שמע מינה הוא נאסר וקמחו נאסר ש"מ. ובגמרא (דף כ"א:) גבי מתני' דב"ש אומרים אין טומנין את החמין אמר רבה מי שלא עירב עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וטומנין לו קדרה אחת ומדליקין לו את הנר ונראה שהוא במחלוקת ולא הביאה הרב ז"ל בהלכותיו לפי שסבור שאינה הלכה. אבל הר"ז הלוי והרשב"א ז"ל פסקוה וכן כתב בספר קצר שלו לא היו שם אחרים להקנות להם קמחו או שלא רצה להקנות קמחו לאחרים אופין לו בצמצום פת אחת וטומנין לו קדרה אחת וצולין לו דג קטן ומדליקין לו את הנר, עכ"ל:

הלכה י

מי שלא הניח עירובי תבשילין וכו'. במשנה (דף ט"ו:) אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת:

ואם הערים הרי זה אסור לאכלו. ברייתא שם (דף י"ב.) ואם הערים אסור:

עבר ואפה וכו'. בעיא שם (דף י"ז.) ואתו למפשטה מברייתא זו ואם הערים אסור ודחה רב אסי הערמה קאמרת שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממזיד ובעיין לא אפשיטא וכתבו המפרשים ז"ל דהוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא כדברי רבינו:

הלכה יא

שני ימים טובים של וכו'. שם אמר רבה מניח אדם עירובי תבשילין מיו"ט לחבירו ומתנה:

הלכה יג

(יב-יג)

כיוצא בו היו לפניו וכו'. בעירובין פ' בכל מערבין (עירובין דף ל"ט:) ברייתא היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר אם היום חול תהא זו תרומה על זו אם היום קדש אין בדברי

כלום וקורא עליה שם ומניחה למחר הוא אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו אם היום קדש אין בדברי כלום וקורא עליה שם ואוכלה ומסקנא דכן הלכה בשני ימים טובים של גליות אבל לא בשני ימים טובים של ר"ה וכן כתוב בהלכות. וכן גבי עירובי תבשילין מפורש פ"ק דיו"ט (דף ו'.) דאינו מתנה אלא בשני ימים טובים של גליות אבל לא בשני ימים טובים של ר"ה וזה מוסכם. וכתב בעל העטור שאף אם עירבו ביום ד' אינו יכול לאפות ביום ה' לשבת דשבת קרובה התירו ע"י עירוב שבת רחוקה לא התירו:

הלכה טו

(יד-טו)

כל הדברים וכו'. **ולפיכך אני אומר שאין מערב אדם ומתנה וכו'**. סברת רבינו ז"ל בזה נראית נכונה מאד לפי שדבר ברור הוא שהיום יום חמישי ידוע לנו שהוא יו"ט בברור ושיום ששי הוא חול אלא שאנו עושין אותו יו"ט ואם כן היאך יערב ביו"ט והאיך יתנה ויאמר אם היום חול והוא יודע אי זה מהן חול ואי זה מהן קדש ולא בשביל ספק אנו עושין היום שני יו"ט. ובהשגות כתוב א"א אע"פ שיש בדבריו כעין טעם וכו' והיום תהיה זו תרומה על זו כ"ש שיכול לומר שהמעשה אינו נגמר אלא בשני ודבורו בראשון לא יעשה כלום עכ"ל. והוא הדין לדבריו בהנחת עירוב שכל שכן שיכול לומר אם היום יו"ט ולמחר חול ומ"מ אין זה מספיק שהרי התנאי כולל שני ימים המסופקים ובזמן הזה אין כאן ספק והיאך יאמר בתרומה אם אתמול קדש והיום חול תהיה תרומה והלא ידוע שכן הוא כדבריו שהיום חול וחכמים מדרך הודאי עשאוהו קדש וגזרו בו שלא לתרום ונמצא מפקיע גזרתם בידים שגזרו מדרך הודאי וכן הדין בעירוב שכשהוא מתנה ביום חמישי אם היום קדש ולמחר חול אינו צריך עירוב ידוע שכן הוא כדבריו ואין עירובו כלום ונמצא אופה ביו"ט שני של דבריהם לצורך שבת בלא עירוב אלא ודאי סברת רבינו ראויה אליו ונמוקו עמו כנ"ל:

הלכה טז

כשם שמצוה לכבד וכו'. פ' יו"ט שחל (דף ט"ו:) ובהרבה מקומות:

וכל המבזה את המועדות וכו'. פרק ערבי פסחים (פסחים דף קי"ח.) אמר רב ששת משום ראב"ע כל המבזה את המועדות כאלו עובד עכו"ם שנאמר אלהי מסכה לא תעשה לך וכתיב בתריה את חג המצות תשמור:

הלכה יז

שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים וכו'. איסור ההספד והתענית מבואר במועד קטן (דף כ"ז.) ובפסחים (דף ס"ח:) פרק אלו דברים ובשאר מקומות

ויתבאר למטה בארוכה. וחיוב השמחה מפורש פ' ערבי פסחים (פסחים דף ק"ט.) ת"ר חייב אדם לשמח את ביתו בחג שנאמר ושמחת בחגך במה משמחן ביין ר' יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן אמר רב יוסף בבבל בבגדי צבעונין בארץ ישראל בכלי פשתן המגוהצין ושם אמר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם וכו':

הלכה יח

וכשהוא אוכל חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר וכו'. דברים אלו מבוארים בכתוב והפסוקים שהביא רבינו לראיה ראויין אליו להביאם:

הלכה יט

אף על פי שאכילה ושתייה במועדות בכלל מצות וכו'. פרק יום טוב שחל (ביצה דף ט"ו:) ובפסחים פרק אלו דברים (פסחים דף ס"ח:) תניא ר' אליעזר אומר אין לו לאדם ביו"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש ע"כ וקיימא לן דרבי אליעזר ורבי יהושע הלכה כרבי יהושע:

הלכה כ

כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך ביין ובשחוק וכו'. גם זה מבואר:

הלכה כא

חייבים בית דין להעמיד וכו'. זה למד רבינו מדאמר אביי בשלהי קדושין (דף פ"א.) אמר אביי סקבא דשתא ריגלא וכו':

הלכה כב

ימים שבין ראשון ושביעי וכו'. פרק אלו מגלחין במועד קטן (דף כ"ז:) מימרא אין מועד בפני תלמידי חכמים וכל שכן חנוכה ופורים והני מילי בפניו אבל שלא בפניו לא ושם העלו דיום שמועה כבפניו דמי וכן כתוב בהשגות א"א ויום שמועה וכו'. וכן כתוב בהלכות וכבר כתב כן רבינו פרק י"א מהלכות אבל:

הלכה כג

אין מניחין מטת המת וכו'. משנה שם (דף כ"ז.) אין מניחין את המטה ברחוב מפני שמרגלת את ההספד:

וכן אין מתאבלין וכן אין וכו'. משנה שם (דף כ"ד כ"ה.) אין קורעין ולא חולצין ולא מברין אלא קרוביו של מת ובגמ' ובהלכות דעל חכם או אדם כשר או אדם דעלמא אי קאי בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע במועד וכבר נזכרו דינין אלו שעד סוף הפרק בפי"א מהל' אבל:

ואין קורעין ביו"ט שני וכו'. כך כתבו וכן הסכים הרמב"ן ז"ל ועיקר. ודע שאפילו ביו"ט שני האחרון של פסח ושל סוכות ושל עצרת שהקובר את מתו נוהג בהן אבלות כנזכר פרק עשירי מהלכות אבל וכדעת הגאונים כמו שיתבאר שם אף בימים אלו אינו קורע זה דעת רבינו והרמב"ן ז"ל. וראיתי מקשים על זה מדין ק"ו ומה חולו של מועד שאינו נוהג אבלות חייב לקרוע יו"ט שני האחרון שנוהג אבלות לא כל שכן שחייב לקרוע ואני משיב מה לחולו של מועד שאינו אסור בעשיית מלאכה כזו ואפילו מדבריהם תאמר ביו"ט שני שהוא אסור מדבריהם בכל מה שאסור ביו"ט ראשון ואם אמרו שנוהג אבלות לפי שאינו מחלל יו"ט אלא שמחת יו"ט יאמרו שיחלל יו"ט בידים ויקרע כנ"ל:

הלכה כד

נשים במועד וכו'. משנה שם (דף כח:) נשים במועד מענות אבל לא מטפחות רשב"ג אומר הסמוכות לפני המטה מטפחות בחנוכה ובפורים ובראשי חדשים מענות ומטפחות בזה ובזה אין מקוננות נקבר המת לא מענות ולא מטפחות אי זהו ענוי שכולן עונות כאחת קינה אחת אומרת וכלן עונות אחריה שנאמר למדנה בנותיכם נהי ואשה רעותה קינה אבל לעולם הבא מהו אומר בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים:

ואסור לאדם לספוד וכו'. פ"ק (מ"ק ח'.) במשנה לא יעורר אדם על מתו ולא יספוד קודם לרגל שלשים יום ואמר רבא בגמרא דטעמא משום מעשה באדם אחד שכנס מעותיו לעלות לרגל ובא ספדן אחד ועמד על פתחו ונטלתן אשתו ונתנה לו ונמנע לעלות לרגל ובאותה שעה גזרו על כך ושמואל אמר לפי שאין המת משתכח מן הלב עד שלשים יום מאי בינייהו דקא עביד בחנם. ורבינו פוסק כשמואל לפי שבירושלמי נראה כמותו ובירושלמי חלקו בין מת חדש למת ישן וכן בדין לפי טעם שמואל שכל שהוא חדש אפילו לא יספדנו א"א לו להשתכח תוך שלשים. וכבר הזכיר חילוק זה רבינו פ' י"ח מהל' אבל וזה דעת הר"א ז"ל בפירושיו לפסוק כשמואל ויש מן הגאונים שפסקו כרב וכל שעושין בחנם מותר ולזה הסכימו הרשב"א והרמב"ן ז"ל:

פרק ז

הלכה א

חולו של מועד אע"פ וכו'. דעת רבינו שחולו של מועד דבר תורה מותר בכל מלאכה והברייתות הנזכרות בגמרא פרק אין דורשין (חגיגה י"ח.) הם אסמכתא בעלמא וזהו ששם דרשו בברייתא אחת איסור המלאכה ממ"ש ששת ימים תאכל מצות וביום

השביעי עצרת מה שביעי עצור אף ששי עצור אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששי עצור בכל מלאכה ת"ל וביום השביעי עצרת שביעי עצור בכל מלאכה ואין ששי עצור בכל מלאכה שלא מסרן הכתוב אלא לחכמים וכו'. ובפסחים (דף ק"כ.) מוקים לה לדרוש מה שביעי רשות מאכילת מצה אף ששי רשות ועוד שאם היה חולו של מועד אסור דבר תורה היה אסורו לאו או עשה ולא מצאנוהו ואין אחד מן המחברים שמנו המצות מי שמנה חש"מ אלא אסמכתא בעלמא הוא וכן נראה מן התוספות ועוד ראיה ממה שהזכירו בירושלמי אמר רבי אבא בר ממל אילו היה מי שימנה עמי הייתי מתיר מלאכה בחש"מ כלום אסרו אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ושמחים ועוסקים בתורה כדון אינון אכלין ושתין ופחזין. ואמרו פרק מי שהפך (מ"ק י"ב:) גבי כיון מלאכתו במועד דחש"מ מדרבנן. מאלו למד רבינו שחולו של מועד מדבריהם. ובאמת שהסוגיא שבפרק אין דורשין מורה שהוא מן התורה. וכן בראש מי שהפך (דף י"א:) אמר רב שישא דימי אבלו דרבנן וחולו ש"מ דאורייתא ובמקומות אחרים. ואפשר שדעת רבינו שיש לו עיקר בדאורייתא מקרבן מוסף ומצות שמחה. אבל הרמב"ן ז"ל הטיל פשרה ואמר שכל מלאכה שאינה לצורך המועד ואינו דבר האבד אסורה מן התורה ושהוא לצורך המועד מותר בין במלאכת אומן בין במלאכת הדיוט אע"פ שאינו דבר האבד וכן כל שהוא דבר האבד מותרת אע"פ שאינה לצורך המועד ואע"ג דאית בה טירחא יתירתא וחכמים מדבריהם אסרו קצת מלאכות אלו כמו שיתבאר. ועל זה אמרו בירושלמי שהיה ראוי להתיר מלאכות אלו כדי שיתעסקו בהן ולא יהיו בטלין שהבטלה מביאה לידי פחיזות ועיקר חש"מ ודאי דבר תורה הוא ע"כ דבריו. ונראה שלזה הסכים הרשב"א ז"ל סוף פ' לפני אידיהן:

הלכה ב

ואלו הן כל מלאכה וכו'. ראש המסכתא (מ"ק ב':) משקין בית השלחין במועד בין ממעין שיצא בתחלה בין ממעין שלא יצא בתחלה אבל אין משקין לא ממי גשמים ולא ממי קילון ואמרו בגמ' ובהלכות בית השלחין אין בית הבעל לא מ"ט במקום פסידא לא גזרו רבנן במקום הרוחה גזרו רבנן ואפי' במקום פסידא מטרח טירחא יתירא לא שרו רבנן דקתני לא ממי גשמים ולא ממי קילון:

הלכה ג

הופך אדם את זיתיו וכו'. שם משנה ר"פ ב' (י"א:) מי שהפך את זיתיו ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו פועלים טוען קורה ראשונה ומניחה לאחר המועד דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר זולף וגומר כדרכו. ובגמרא (דף י"ב.) אמר רב יוסף הלכה כר' יוסי. ובהשגות

א"א אני לא מצאתי כן וכו'. ולי נראה שיצא לרבינו ממה שאמרו שם (דף י"א:) גבי אבל בברייתא דברים העושין לאבל בימי אבלו זיתיו להפך וכו' ומשמע התם בהדיא דדבר המותר במועד על ידי עצמו מותר לאבל ע"י אחרים ותו דודאי מדשרי ליה לאבל על ידי אחרים משמע ודאי דדבר האבד נינהו דאי לא היה מותר ומתני' דקתני מי שהפך את זיתיו לרבותא הוא דאע"ג דכבר הפכן ואינן מתעפשות כל כך מותר לטעון קורה לר"י ולר' יוסי לגמור דאכתי דבר האבד נינהו כנ"ל לדעת רבינו:

כל שיש בו הפסד וכו'. שם (דף י"ב.) אמר רב נחמן בר יצחק מאן תנא שינוי במועד בדבר האבד דלא כר' יוסי וכבר כתבתי בסמוך שנפסקה הלכה כר' יוסי:

וכן מכניס אדם וכו'. משנה שם (דף י"ב:) מכניס אדם את פירותיו מפני הגנבים ובגמ' תנא ובלבד שיכניסם בצנעה בתוך ביתו, עוד במשנה ושולה פשתנו מן המשרה כדי שלא יאבד. וכתב הרמב"ן ז"ל שמה שהצריכו בהכנסת פירות בצנעה לפי שאינו ודאי ההפסד אלא ספק וחשש הוא שמא יגנבו וכן בכיוצא בזה:

וכן כרם שהגיע זמנו וכו'. שם רבי ינאי הוה ליה ההוא פרדסא כי מטא חולא דמועדא קטפיה וכו'. וכן מפורש שם דדבר האבד אפילו במחובר לקרקע מותר וכן בהלכות:

הלכה ד

ואסור לאדם לכוין מלאכתו וכו'. במשנה ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד וכולן אם כיונו מלאכתן במועד יאבדו ובגמרא בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא כיון מלאכתו במועד ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ומסיק דלדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן. ועל מה שכתב רבינו ומפקירין אותה לכל, כתב הר' רבי משה הכהן והגאונים מפרשים מניחין אותה לאבד ומונעין אותו מלעשות אותה מלאכה אבל להפקירה לכל ולאבדה בידים לא קנסו עכ"ל. וחפשתי בדברי הגאונים ומצאתי בהלכות ה"ר יצחק אבן גיאת ז"ל שכתב בשם רב פלטוי ורב מתתיה ורב נטרונאי ז"ל דמאי יאבדו דבית דין מחוייבין להפסידה מהם ולהפקירה משום קנסא כמ"ש שם בלא מחלוקת ומ"מ לא משמע בגמ' מידי דדומיא דצרם אוזן בכור ומוכר עבדו לנכרי היא והתם ודאי גבי בכור לא קנסינן ליה לגמרי אלא שלא ישחט אותו על אותו מום וגבי עבד קנסינן ליה לפדותו עד עשרה בדמיו, אבל הסכמת הגאונים כדברי רבינו ועיקר:

הלכה ה

מי שצריך לתפור לו בגד או לבנות לו מקום וכו'. משנה פ"ק (דף ח':) ההדיוט תופר כדרכו והאומן מכליב. עוד שם (דף י"א.) ועושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן ושפין את הסדקין ומעגילין אותם במעגלה ביד וברגל אבל לא במחלצים

עוד שם ומקרין את הפרצה ואמרו בגמרא כיצד מקרין רב יוסף אמר בהוצא ודפנא רב הונא אמר צר בצרור ואינו טח בטיט. ופרק ח' יתבאר שיש בנין שבונהו כדרכו. **ומה שכתב רבינו אומן מהיר** יצא לו ממה שאמרו בגמרא (דף י'.) גבי ההדיוט תופר היכי דמי הדיוט אמרי דבי רבי ינאי כל שאינו יכול להוציא אלא מחט בבת אחת רבי יוסי בר חנינא אמר שאינו יכול לכוין אמרא בשפת חלוקו וסובר רבינו שאינו עושה כן אלא אומן מהיר ופירוש מכליב מרחיק התפירות זו מזו ועושה אותן רחבות:

הלכה ו

מי שהיתה לו קמה מחוברת וכו'. פרק מי שהפך (מועד קטן דף י"ב:) ברייתא ואם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר דש וזורה ובורר וטוחן ובלבד שלא ידוש בפרות ומבואר שם גם כן במעשה דרב קצרו לו קציר חטים שלא היה לו מה יאכל ומבואר בהלכות:

הלכה ז

כבשין שהוא יכול לאכול מהן וכו'. פרק קמא (דף י"א.) משנה כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד כובשן ובגמ' בדיתא לבאי כווריי פי' נהר ששמו בדיתא הציף דגים ואמרו בלישנא בתרא שרא להו רבא למיצד איתויי וממלח והקשו והא אנן תנן כבשין שיכול לאכול מהן במועד כובשן ותירצו הני מתאכלי אגב איצצא כי הא דשמואל עבדו ליה שתין איצצי ואכיל:

הלכה ח

מטיליין שכר במועד לצורך המועד וכו'. שם במי שהפך (דף י"ב:) מטילין שכר במועד לצורך המועד אחד שכר תמרים ואחד שכר תאנים ושלא לצורך המועד אסור וכו'. ואם הותיר מותר ובלבד שלא יערים. והקשו ורמינהי אע"פ שיש לו ישן מערים ושותה מן החדש תנאי היא דתניא אין מערימין בכך ר' יוסי בר' יהודה אומר מערימין. ובהשגות הא דלא כהלכתא וכו'. ורבינו פוסק להקל בשל דבריהם אבל בהלכות הרב ר' יצחק אבן גיאת פוסק כתנא קמא שאסור להערים ובהלכות לא נזכר כלל מדין הערמה:

הלכה ט

כל מלאכות וכו'. פ' מי שהפך (מועד קטן דף י"ג:) משנה הציידין והדשושות והגרוסות עושין בצנעה לצורך המועד. ופירש"י ז"ל דשושות שדשין וכותשין חטין לדייסא. הגרוסות טוחנין פולין לצורך גריסין ע"כ. **וכתב רבינו כשעושין אותן אומניהם** לפי שאין צורך לעשותם בצנעא אלא האומנין שעושין מלאכות לרבים וכן כתב הרמב"ן ז"ל ועיקר:

הלכה י

עושין כל צרכי וכו'. משנה (דף ב'.) פ"ק מתקנין את קלקול המים שברשות הרבים וחוטטין אותן ומתקנין את וכו' עד הקברות ויוצאין על הכלאים ואמרו בגמרא (דף ה'.) חטיטה אין חפירה לא ואמר ר' יוחנן לא שנו אלא שאין הרבים צריכים להם אבל הרבים צריכין להם חפירה נמי מותרת. ובהלכות והוא הדין לבורות שיחין ומערות:

וכונסין מים וכו'. מבואר בגמרא (שם). ובגמרא ברייתא יוצאין לקוץ את הדרכים ולתקן את הרחובות ולתקן את האסטרטיות ולמוד את המקואות וכל מקוה שאין בו ארבעים סאה מרגילים לתוכו ארבעים סאה ושם מבואר שמפקירין שדה כלאים. ובהשגות וכורין להם נהרות וכו'. א"א שהרבים צריכין להם אבל של יחיד וצריך להם חוטטין ולא כורין. וכבר באר רבינו זה בארוכה פ"ח בבבא המתחלת בורות שיחין ומערות של יחיד וכו' ולו עיין הר"א ז"ל ושת לבו לדבריו לא השיגו כאן:

הלכה יא

ופודין את וכו'. בירושלמי אלו הן צרכי רבים פודין שבויין וערכין חרמים הקדשות ומשקין את הסוטות ועורפין את העגלה ורוצעין עבד עברי ומטהרין את המצורע:

הלכה יב

ודנין דיני וכו'. ברייתא באלו מגלחין (דף י"ד:) דנין דיני נפשות ודיני ממונות ודיני מכות במועד ושם אמרו דאי לא צאית דינא משמתינן ליה ומבואר בירושלמי שהוא משום צרכי רבים:

וכשם שדנין וכו'. כיצד כותבין הדיינין אגרות וכו'. משנה באלו מגלחין (דף י"ח:) ואלו כותבין במועד קדושי נשים וגטין ושוברין דאיתיקי מתנות ופרוסבולין אגרות שם ואגרות מזון שטרי חליצה ומיאונין שטרי בירורין ואגרות ב"ד ואגרות רשות:

מי שצריך וכו'. שם משנה אין כותבין שטרי חוב במועד אם אינו מאמינו או שאין לו מה יאכל הרי זה יכתוב. ודין אין לו מה יאכל יתבאר לפנינו ופירושו אין לו לסופר מה יאכל כמוזכר בפרק מי שהפך:

וכן כותבין גיטין וכו'. במשנה הנזכרת ופירש רבינו שהוא משום צרכי רבים אבל רש"י ז"ל ושאר מפרשים פירשו שהוא משום דבר האבד. וכתב רש"י ז"ל גיטין שרוצה זה לצאת בשיירא ואם אינו כותב עכשיו תשב זאת עגונה עכ"ל. נראה מדבריו דהא לאו הכי אסור וקשה דהא מתני' סתמא מיתניא ובודאי דבכל גונא שרי וכן עיקר:

הלכה יג

ואסור לכתוב וכו'. משנה שם (דף י"ח י"ט.) ואין כותבין תפילין ומזוזות וכו'. ואין מגיהין אות אחת אפילו בספר העזרה ר"י אומר כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו וטוה על יריכו תכלת לציציתו ובגמ' ת"ר כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו ולאחרים בטובה דברי ר"מ ר"י אומר מערים ומוכר את שלו וחוזר וכותב לעצמו ר"י אומר כותב ומוכר כדי פרנסתו. עוד שם טוה אדם על ירכו תכלת וכו'. וחכמים אומרים בין באבן בין בפלך א"ר יוחנן הלכה בין באבן בין בפלך והלכה כותב ומוכר כדי פרנסתו ופירש רבינו אם אין לו מה יאכל. אבל רש"י ז"ל פירש כדי פרנסתו בהרוחה ולא הוי שאין לו מה יאכל דהתם אפילו ר"מ מודה דשרי עכ"ל. ודעת הגאונים היא כדעת רבינו שאין מלאכה זו מותרת למי שאין לו מה יאכל יותר משאר מלאכות. וכן מבואר בהלכות ה"ר יצחק אבן גיאת ז"ל. ואפשר לדברי רש"י ז"ל שכיון שעשיית תפילין ומזוזות מותר לצורך עצמו הקלו לעשות לאחרים אפילו בהרוחה וכדי פרנסתו. וכתב ה"ר אהרון הלוי ז"ל שכשם שמותר לכתוב תפילין ומזוזות לעצמו כך מותר להגיה בספרי תורה לצורך עצמו לשום מצוה שמשנתנו אינה אלא בעושה לאחרים ע"כ דבריו. ויש לי לומר שכיון שכתיבת הספרים אסורה במועד אפילו לעצמו שהרי לא התירו בברייתא אלא תפילין ומזוזות והטעם מפני שא"א לעשות ספר תורה אחד בחולו של מועד או מטעם אחר אף הגהתו אסור וכן נראה מדברי רבינו:

הלכה יד

ומותר לאדם לכתוב וכו'. זהו פירוש אגרות רשות הנזכר במשנה שלמעלה (דף י"ח:). וכן מפורש בהלכות אגרות של רשות של שאלת שלום וכן פירשו בירושלמי ע"כ. וכתב הרמב"ן ז"ל שמעשה הדיוט הם שכל אדם כותב כפי מה שיזדמן לו ולפיכך אין צריכין שינוי וכן כותב חשבנותיו שבתוספתא מפני מלאכת הדיוט וצורך המועד הותרה. וי"א משום דבר האבד ואינו נראה ע"כ דבריו. והם כדברי רבינו ובהשגות פירשו משום דבר האבד ודברי רבינו והרמב"ן ז"ל עיקר:

הלכה טו

עושין כל צרכי וכו'. פ"ק (ח':) ברייתא עושין כל צרכי המת גוזזין לו שערו ומכבסין לו כסותו ועושין לו ארון מנסרים המנוסרים מעיו"ט רשב"ג אומר אף מביא נסרים ומנסרן בתוך ביתו בצנעא. ובהלכות והלכתא כותיה דרשב"ג דסתם לן תנא כותיה. ירושלמי לא שאנו אלא באדם שאינו מפורסם אבל אדם מפורסם עושין לו ארון ותכריכין אפילו בשוק. כך דמך ר' חנינא חברין רבנין עבדון ליה ארון בשוק. הכל מודים שלא יקוץ לו

ארזים ודכותיה לא יחצוב לו אבנים ואם היו חצובות וכו' פלוגתא ע"כ בהלכות. ואבנים חצובות מותר לחלקן בצנעא דומיא דנסרים דקי"ל כרשב"ג:

הלכה טז

אין רואין את וכו'. משנה שם (ז'.) ר"מ אומר רואין הנגעים להקל אבל לא להחמיר ובגמרא תניא ר' יוסי אומר לא להקל ולא להחמיר שאם אתה נזקק לו להקל אתה נזקק לו להחמיר. ויש שם סוגיא שמשמע שאם חל שביעי של הסגר ראשון בחוה"מ דחזי ליה כדאיתא התם ורבינו כתב משנה כפשטה ואפשר שהוא סובר דאליבא דחכמים דמתניתין אין רואין כלל אבל פ"ט מהל' צרעת נתבאר יותר:

ואין נושאין נשים וכו'. שם (ח':) אין נושאין נשים במועד לא בתולות לא אלמנות ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו אבל מחזיר הוא את גרושתו. ובגמ' הרבה אוקמתות וטעמים רב הונא אמר מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו ואמרו שם דרב ס"ל הכין ולזה כתב רבינו זה הטעם:

ומארסין נשים במועד וכו'. פרק אלו מגלחין (מועד קטן דף י"ח:) מימרא ובריית מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין וכו'. ומפורש פ"ק כל אלו שאמרו שאסורין לישא במועד מותרין לישא ערב הרגל ולא הוצרך רבינו לבאר היתר זה לפי שכיון שלא הזכיר האיסור אלא במועד ממילא שבערב הרגל מותרין:

הלכה יז

אין מגלחין וכו'. ר"פ ואלו מגלחין במועד וכו' (י"ג י"ד.) ובגמ' ושאר כל אדם מ"ט אסורין ופירשו כדי שלא יכנסו לרגל כשהן מנוולין:

הלכה יח

כיצד אבל שחל להיות שביעי שלו ביו"ט או שחל בעיו"ט וכו'. מה שנמצא בספרי רבינו שאם חל להיות ז' שלו ביו"ט שהוא מגלח במועד הוא טעות סופרים או אגב שטפא שהרי בביאור כתב פ' י' מהלכות אבל חל ששי שלו בערב הרגל ואין צ"ל חמישי או שלישי אינו מגלח ולא בטלה ממנו אלא גזרת ז' בלבד ואינו מותר לרחוץ ולסוך ולא לעשות דבר עד שיכנס יו"ט ויו"ט מפסיק שאר הז' ולאחר יו"ט משלים שלשים מיום המיתה ואסור בהם בכל חמשה דברים עכ"ל. ופרק ששי מפורש שם שמחמשה דברים אלו תספורת וברור ופשוט הוא כן בגמ' (י"ז: י"ט:) שאין רגל מפסיק גזרת שלשים אלא כשחל שביעי בערב הרגל דאמרינן כבר נהג בגזרת שלשים יום שביעי עולה לכאן ולכאן ושם מבואר שאין אבל מגלח במועד אלא כשחל שביעי שלו בערב הרגל והוא שבת

וכדעת אבא שאול דקי"ל כותיה וכן מבואר בדבריו פרק י' מהלכות אבל בביאור ומה שכתב שם אמת ויציב:

והבא ממדינת וכו'. במשנה (דף י"ג:) ואלו מגלחין במועד הבא ממדינת הים ובגמ' (דף י"ד.) מסקנא דרבנן סברי והוא שיצא להרוחה או למזונות אבל יצא לשוט לא והוא לטייל כמו שכתב רבינו, עוד במשנה ומבית השביה והיוצא מבית האסורים ומנודה שהתירו לו חכמים ומי שנשאל לחכם והותר הרי אלו מגלחין במועד וכן נזכרו שם גבי כבוס:

הלכה יט

וכולן שהיה וכו'. ברייתא שם (דף י"ז:) כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד בשלא היה להם פנאי אבל היה להם פנאי לגלח ולא גלחו אסורין והנזיר והמצורע אע"פ שיש להם פנאי לגלח ולא גלחו מותרין שלא ישהו קרבנותיהן:

וכל היוצא. לפי הנראה רבינו גורס במשנה והנזיר והמצורע והעולה מטומאתו לטהרתו והטעם לדבר לפי שהטמא אין לו להתקשט קודם הרגל. אבל רש"י ז"ל כתב הכי גרסינן ומצורע העולה מטומאתו לטהרתו דכתיב ביום השביעי יגלח כל שערו שאם חל שביעי שלו במועד מותר בתספורת ולא גזרינן שמא ישהה קרבנותיו וכו' עכ"ל. נראה מדבריו שהעולין מטומאה לטהרה שהיו יכולין לגלח קודם לכן ולא גלחו שאסורין וכן ראיתי למפרשים אחרים ז"ל:

קטן שנולד וכו'. שם (דף י"ד.) אמר שמואל קטן הנולד במועד מותר לגלח במועד וכו'. ואמרו שם (דף י"ד:) דאמימר ואיתימא רב שישא מתנו הכי קטן מותר לגלחו במועד לא שנא נולד במועד ולא שנא מעיקרא. ופסק רבינו כלישנא בתרא להקל בשל דבריהם ועוד דמשמע התם דברייתא כפשטה מסייעא להאי לישנא ואע"ג דדחו להאי סייעתא מ"מ נראה להקל:

ואנשי משמר וכו'. שם (דף י"ז:) תנא האבל והכהן מותרין בגלוח ופירשו שם כגון דשלמה משמרתו ברגל ותנא דידן דלא קא חשיב ליה סבר כיון דתנן בג' פרקים וכו' כמאן דלא שלים משמרתו ואסור לגלח ותנא ברא סבר משמרתו מיהא שלמה ליה ומותר. ופסק רבינו כתנא ברא שכמו שהלכה כמותו באבל כנזכר למעלה כן הלכה כמותו בכהן וכן פסק פ"א מהלכות ביאת מקדש:

הלכה כ

מותר ליטול וכו'. מסקנת ההלכות והגמ' שם (דף י"ח.) שמותר לגלח שפה בחולו של מועד. ויש מי שכתב דדוקא שמעכבת האכילה או שהוא אסטניס. ורבינו כתב כלשון ההלכות ואפשר שבמועד בכל גונא מותר. ודין הצפרנים כך העלו בהלכות:

ועושה אשה וכו'. משנה פ"ק (דף ח':) עושה אשה כל תכשיטיה במועד ר' יהודה אומר אשה לא תסוד מפני שנוול הוא לה ובגמרא (דף ט':) אלו הן תכשיטי אשה כוחלת ופוקסת ומעברת סרק על פניה ומפורש שם דאפילו זקנה מותרת ולזה סתם רבינו וכן בהלכות הביאו משנה כפשטה לפי שסתם הכל בכלל. עוד שם תניא ר' יהודה אומר אשה לא תסוד מפני שנוול הוא לה ומודה ר' יהודה בסיד שיכול לקפלו במועד טופלתו במועד אע"פ שמצרה היא עכשיו שמחה היא לאחר זמן. ונראה שסיד שאינה יכולה לקפלו במועד דת"ק שרי ליה ור"י אוסרו וכ"כ אבן גיאת ז"ל ופסק הלכה כת"ק. וראיתי מי שכתב דת"ק דמתני' ור"י לא פליגי דודאי סיד שאינה יכולה לקפלו במועד נוול הוא לה. ואפשר שזה דעת רבינו שכתב והוא שיכולה לקפלו במועד שאל"כ למה פסק כר"י ואולי פסק כר' יהודה מפני שלא מנו בברייתא בכלל תכשיטין לסוד בסיד:

הלכה כא

הזבים והזבות וכו'. משנה באלו מגלחין (דף י"ד.) הזבין והזבות והנדות והיולדות וכל העולה מטומאה לטהרה הרי אלו מותרין לכבס וכו':

ומי שאין לו אלא וכו'. מימרא שם כלשונה:

מטפחות הידים וכו'. במשנה (דף י"ד.) מטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחות הספג הרי אלו מותרין. ופי' מטפחות שמנגבין בהם את הידים מתלכלכין תמיד וצריכין כבוס אע"פ שנתכבסו קודם המועד. ומטפחות הספרים נראה מן הירושלמי שהוא מטפחות ספרי הקדש. אבל יש מפרשים מטפחות אומני התספורת שצריכין לספר אותן שהתירו לגלח במועד. ומטפחת הספג פי' שמתנגבין בהן בצאתם מן המרחץ כל אלו אף על פי שאינן של לבישה מתלכלכין תמיד:

וכן כלי וכו'. מימרא שם בגמרא (דף י"ח.):

הלכה כב

אין עושין וכו'. פ"ק (דף י'.) אמר רבה פרקמטיא כל שהיא אסור ואמר רבה ובדבר האבד מותר. ובירושלמי הדא שיירתא שרי למזבן מינה בחולא דמועדא ונכתב בהלכות וגם הגאונים ז"ל כתבוהו. ומדברי רבינו נראה שהוא מפרש שמותר לקנות מן השיירא אפילו כדי להשתכר ולעשות סחורה וכן פי' הראב"ד ז"ל וקצת המפרשים שהעברת ריוח נקרא דבר האבד ומכאן יצא להם שמותר להלוות ברבית לעכו"ם בחולו ש"מ והטעם בזה לפי שאין בכל אלו מלאכה גמורה שתהיה אסורה אפילו ביו"ט ואין כאן אלא מקח וממכר שאסור מדבריהם ביו"ט גזרה שמא יכתוב ובחולו ש"מ התירו מפני העברת הריוח. אבל הרמב"ן ז"ל כתב שלא התירו לקנות מן השיירא אלא מה שהוא צריך לתשמישו ואם לא

יקנהו מן השיירא ויצטרך לקנות אחר המועד יהא נפסד שלא ימצאהו בערך שמוצאו עכשיו אבל כדי להרויח ולעשות סחורה בודאי אסור לפי שהעברת ריוח אינו כדבר האבד ולפיכך אסור להלוות לנכרי ברבית ע"כ דבריו. ולהפרע ממנו דברי הכל מותר וכן מותר לו לזקוף חובו כדי להבטיח מה שהוא חייב לו שכל זה בכלל דבר האבד הוא לדברי הכל:

ואין לוקחין וכו'. משנה פרק מי שהפך (מועד קטן דף י"ג.) אין לוקחין עבדים בתים ובהמה אלא לצורך המועד ופירשו אין זה בלוקח מן השיירא אלא בלוקח כדרכו. ונראה לי פירושם ששאר הדברים כיון שהוא צריך להם אע"פ שאינו צריך להם במועד רשאי הוא לקנותן לפי שמקח וממכר אינו אסור דבר תורה אפילו ביו"ט ולפיכך במועד כל שהוא צריך לו או להשתכר שמוצאו בזול לפי דעת רבינו והר"א ז"ל מותר הוא לקנותו אבל בתים ועבדים ובהמה כיון דאושי ואושא מלתא לא התירו לקנות אלא לצורך המועד או לצורך המוכר כמו שיתבאר לפנינו. זה נ"ל בפירוש משנתנו לחלק בין אלו לשאר דברים ושדות וכרמים דאושא מלתא ג"כ איכא למימר דאין לוקחין ומתני' לא תנא להו לפי שאין לומר בהן לצורך המועד ולא תנא מה שצריך לעשות בו מלאכה קודם שיהנה ממנו:

הלכה כג

מוכרי פירות וכו'. משנה שם (דף י"ג:) מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד והטעם שכל שאומנותן בכך כל השנה בעו צנעה אע"פ שהוא לצורך המועד וזהו שהזכירו מוכרי:

כיצד היתה החנות. ברייתא בגמרא חנות הפתוחה וכו' קרוב ללשון רבינו ושם עיו"ט האחרון של חג ופירש רבינו של חג הסוכות וכן הוא כדבריו לפי שיו"ט האחרון של חג הסוכות הוא רגל בפני עצמו ומעטרין את השוק לכבוד הרגל משא"כ ביו"ט האחרון של פסח:

מוכרי תבלין מוכרין כדרכן בפרהסיא וכו'. שם בגמ' דרב יהודה שרא לזבוני תבלין כי אורחייהו ומפורש בהלכות והטעם שדבר ידוע שתבלין לצורך קדרת היום לוקחין אותם:

כל שאסור לעשות במועד אינו אומר לנכרי וכו'. ברייתא שם (דף י"ב:) כל שאינו עושה אינו אומר לנכרי ועושה:

הלכה כד

וכל שאסור וכו'. שם (י"ב:) מפורש שאם אין לו מה יאכל עושה כדי פרנסתו וכבר נזכר למעלה:

ומותר לעשיר לשכור פועל עני וכו'. שם (י"ג.) בעו מיניה מרב נחמן שכר פעולה שאין לו מה יאכל מהו, ובהלכות כלומר מהו לשכור את הפועל לעשות מלאכה שאינה לצורך המועד כדי שיטול שכרו שאין לו מה יאכל ואסקינן דשכר פעולה שאין לו מה יאכל שרי:

וכן לוקחין דברים וכו'. שם במשנה אין לוקחים בתים וכו' אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל:

הלכה כה

שוכרין השכיר וכו'. ברייתא שם (דף י"ב.) מקבלין קבולת במועד לעשותה לאחר המועד ובלבד שלא ישקול ושלא ימדוד ושלא ימנה כדרך שהוא עושה בחול:

נכרי שקבל קיבולת וכו'. שם אמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר והני מילי בשבתות ובימים טובים דלא אזלי מדוכתא לדוכתא אבל בחש"מ דשכיחי אינשי דאזלי מדוכתא לדוכתא אסור. ודע שקבולת זה הוא דוקא קבולת קרקע וכל שאסור בשבת בתוך התחום אסור במועד אף חוץ לתחום אבל מה שמותר בשבת אפילו בתוך התחום אין ספק שמותר במועד ולא הוצרך רבינו לבאר זה לפי שפשוט הוא וכבר נתבאר פרק ששי מהלכות שבת מה שמותר בשבת אפילו תוך התחום ושם הארכתי:

פרק ח

הלכה א

נהרות המושכין מן האגמין וכו'. פרק קמא (מועד קטן דף ד') מימרא על משנת משקין בית השלחין נהרות המושכין מים מן האגמים מותר להשקות מהן במועד. ובהל' והוא דלא פסקו ומוכיח כן שם ופירוש נהרות קטנים שהמים שלהם נמשכים מן האגמים דהיינו מי גשמים מותר להשקות מהם. והוא דלא פסקי פי' שאין אותו נהר פוסק מן האגם אלא עדיין נמשך ממנו לפי שאם פסק שמא יבא למלאת כדו להשקות והוי טורח יתר:

וכן הבריכות וכו'. ברייתא שם הבריכות שנתמלאו מים מערב יום טוב אסור להשקות מהן בחולו של מועד ואם היתה אמת המים עוברת ביניהן מותר אמר רב אשי אף על פי שאין רובה של שדה שותה מאותה אמת המים ביום אחד ולזה סתם רבינו:

וכן בריכה וכו'. שם תנו רבנן בריכה שנטפה משדה בית שלחין זו מותר להשקות ממנה בית השלחין אחרת והקשו והא עבידא דפסקה ותירץ רבי ירמיה ועדיין היא מטפטפת ואמר אביי והוא שלא פסק מעין הראשון:

הלכה ב

ערוגה שחציה וכו'. שם יתר על כן אמר ר' אליעזר בר"ש שאפילו ערוגה אחת חציה גבוה וחציה נמוך לא ידלה ממקום נמוך וישקה במקום גבוה:

מותר לדלות וכו'. מסקנא דגמרא שם (דף ד':) ובהלכות ומדלין מים לירקות כדי לאכלן ואם בשביל ליפותן אסור והטעם שכל שהוא צריך לצורך המועד אפילו טורח גדול מתירין בו אבל אם אינו לצורך המועד אין מתירין להן הדלאה שהיא טורח גדול ואילו דבר האבד כנזכר ראש פ"ז ובברייתא לאו דוקא כדי ליפותן אסור אבל אם היו נפסדין מותר בהדלאה אלא כל שאינו כדי לאכלן הרי הוא כבית השלחין שאין מתירין בו טורח יתר כך כתבו ז"ל וברור הוא בדברי רבינו:

הלכה ג

אין עושין עוגיות וכו'. שם (דף ב' ודף ד':) משנה ואין עושין עוגיות לגפנים ובגמרא ובהלכות והני מילי חדתי אבל עתיקי שרי ופירוש עוגיות חריצין בעקרי הגפנים כדי שיתמלאו מים ופירש רבינו עתיקי אם היו עשויות ונתקלקלו וכן הוא כדבריו שאם נסתמו לגמרי ואין מקום גומא נכר ודאי אסור שהרי זה כעושה אותן מתחלה כך כתבו ז"ל. עוד כתבו שאין מותר להעמיק בהן יותר ממה שהיו:

וכן אמת המים וכו'. במשנה אין עושין את האמה בתחלה במועד ומתקנין את המקולקלת ובגמ' מאי מקולקלת אמר ר' אבהו שאם היתה עמוקה טפח מעמידה על ששה פירש"י ז"ל שיעור אמה ששה טפחים ואם היתה עמוקה ששה ונתמלאת עפר עד שאינה עמוקה אלא טפח מותר להעמיקה כעומק ראשון אי נמי אפילו לא חפר בה עדיין אלא טפח מעמיקה עד ששה ע"כ דבריו. ובגמרא פשיטא חצי טפח על שלשה לא כלום הוא טפחים על שנים עשר נמי לא טפחים על שבעה מהו חמשה קא מעמיק או דלמא כיון דאיכא טפח יתירא איכא טירחא טפי תיקו. ופסק רבינו להקל לפי שהוא בשל דבריהם ולקולא:

ומושכין את וכו'. משנה שם (דף ו':) ראב"י אומר מושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקו את השדה כולה זרעים שלא שתו מלפני המועד לא ישקם במועד וחכמים מתירין בזה ובזה ובגמרא אמר רב הונא ואם היתה שדה מטוננת מותר ופירש בהלכות דלראב"י נצרכה, ופירוש מטוננת לחה ואין שם טורח יותר ופסקו בהלכות

כר"א ומחלוקת היא בין הגאונים וה"ר יצחק אבן גיאת הכריע גם כן כמותו. ופי' משנה זאת בבית השלחין היא ואין שם לא ירקות ולא זרעים אלא אילנות לבד והמשכת המים מאילן לאילן מספיק להם וכן נראה מדברי רבינו שכל מה שהזכיר בפרק זה נמשך אחר בית השלחין הנזכר בראש הפרק:

ומרביצין את וכו'. דע שדעת רבינו וההלכות שמה שאמרו בגמ' שם האי תרביצא שרי לתרבוצי בחולא דמועדא ר"ל בשדה בית הבעל והשקאה מועטת ודחו בגמ' שם זה לדעת ראב"י וכן נדחה בהל', ומה שהזכיר רבינו ומרביצין את השדה ר"ל בשדה בית השלחין והוא נמשך אחר ראש הפ' והיא ברייתא הנזכרת פ' מי שהפך (מועד קטן י"א:) גבי אבל ומרביצין את שדהו משתגיע לעונת מים שלו ופי' לפי שהוא דבר האבד אפי' קודם זריעה ולזה נתכוון רבינו בכאן ובזה נסתלקה השגת הר"א ז"ל שהקשה איך פסק רבינו כראב"י ופסק שמרביצין את השדה ובגמ' דחו הא דתרביצא לדעת ר"א כנזכר למעלה וכן תירץ הר"א ז"ל כדעת ההלכות ועיקר:

הלכה ד

זרעים שלא וכו'. גם זה כראב"י כנזכר למעלה:

ומותר להסב את הנהר וכו'. שם (דף ד':) אביי שרא להו לבני המדך לסחופי נהרא ר' ירמיה שרא להו לבני סכותא למכרא נהרא טמימא:

בורות שיחין ומערות וכו'. שם (דף ה'.) מסקנא דגמרא דשל יחיד חפירה אסורה אפילו בצריך להן אבל חטיטה מותרת בצריך, וכונסין לתוכן מים אע"פ שאינו צריך להם. וכתב הרמב"ן דודאי אם אין לו ליחיד מה ישתה אפילו חפירה מותרת ובלבד שלא יערים לחפור בור גדול מספיק להרבה ימים דומיא דאין לו מה יאכל שקוצר ודש ודין הגמרא הוא בשיכול לשתות מי נהר ואפשר לו לטרוח ולילך ולדלות מן הנהרות עסקינן ורוצה לשתות מי בארו ולזה התירו חטיטה ולא חפירה ואם יש לו מים בבור או שותה ממקום שרגיל לשתות אפילו חטיטה אסורה לו אבל בשאין לו מה ישתה ודאי מותר לו אפילו לחפור ע"כ. ויש לחוש לפי שהמים מצויין בזול ואפשר אפילו אין לו מה ישתה אלא ממקום רחוק הרבה לא התירו לו חפירה. וזה נראה בדעת רבינו שלא חלק:

ועושין נברכת במועד וכו'. משנה שם (דף ח':) אין חופרים כוכין וקברין במועד אבל מחנכין את הכוכין ועושין נברכת במועד וכו'. פירש"י ז"ל נברכת בריכת כובסין ולית בה טרחא כולי האי וכן פירשו הגאונים ז"ל נברכת של כובסין והיא חפירה שחופרים בה לכבס בה בגדי פשתן ומי שאין לו אלא חלוק אחד כמבואר פרק שביעי. אבל הרא"ש ז"ל והאחרונים הקשו על פירוש זה ופירשו שהוא מענין הקברות. והר"א ז"ל פירש

שהוא קבר שעושין למת לשעה עד לאחר המועד שיחפרו לו קבר נאה לפי שהוא סבור שאסור לחפור קבר כתקנו אפילו למי שמת בחולו ש"מ כמ"ש בהשגות, ואין פי' זה נכון כמו שיתבאר בסמוך. אבל הרמב"ן ז"ל פירש שהוא תוספת חפירה לקבר העשוי כבר והותרה לצורך המתים שימותו. ורבינו כתב לשון המשנה אבל ממה שכתבה בסמוך לחפירת בורות ולא כתבה למטה בדין חפירת הקברות נראה שהוא מפרשה כפירש"י ז"ל והגאונים ז"ל והעיקר כפירוש הרמב"ן ז"ל ולמטה אבארנו:

הלכה ה

עכברים שהן וכו'. משנה שם (ו':) צדין את האישות ואת העכברים במועד משדה האילן ומשדה הלבן כדרכן ובשביעית וחכ"א בשדה האילן כדרכו ובשדה הלבן שלא כדרכו כך מצאתיה בקצת ספרים ובקצתן ר"י אומר בשדה האילן וכן הוא בברייתא בגמרא בשם ר"י ובגמ' (ז'.) ת"ר כיצד כדרכו חופר גומא ופורש עליה מצודה כיצד שלא כדרכו נועץ שפוד ומכה בקורדום ומרדה את האדמה תחתיה תניא ר"ש בן אלעזר אומר כשאמרו בשדה לבן כדרכו לא אמרו אלא בשדה לבן הסמוכה לאילנות שמא יצאו משדה לבן ויחריבו את האילנות ע"כ בגמ'. ודעת רבינו לפסוק כחכמים דמתני' לפי גרסת מקצת ספרים או כר"י מפני הברייתא דת"ר כיצד כדרכו וכו' השנויה סתם והוא ז"ל מפרש דר"ש בן אלעזר סבירא ליה כתנא קמא דמתני' ופירש ר"ש דלא התירו בשדה לבן אלא בסמוך לאילנות וה"ה לאידך תנא דמתני' אפילו שלא כדרכו לא הותר בשדה לבן אלא בסמוך לאילנות לפי שהן אינן מפסידין אלא באילנות זה נראה לדעת רבינו, ובהלכות הר' יצחק אבן גיאת ז"ל פסקו כת"ק דמתני' וכר"ש בן אלעזר שבשדה לבן הסמוך לאילנות צד כדרכו. ונראה מדבריהם שהם מסכימים לדעת רבינו שלא לצוד אפילו בשינוי בשדה שאינה סמוכה לאילנות וכן עיקר שלא כדברי הר"א ז"ל שכתב בסמוכה לאילנות צדין כדרכו ובשאינה סמוכה צדין בשינוי ואין זה נכון דכל שאינה סמוכה אין צדין כלל:

הלכה ו

כותל גנה וכו'. משנה שם (דף ו' ז'.) ומקרין את הפרצה ובגמרא כיצד מקרין רב יוסף אמר בהוצא ודופנא במתניתא תנא צר בצרור ואינו טח בטיט א"ר חסדא לא שנו אלא כותל גנה אבל כותל חצר בונה כדרכו והביאו שם ברייתא דכותל השוחה סותרו ובונהו מפני הסכנה, עוד במשנה (דף י"א.) ועושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט ולא מעשה אומן:

הלכה ז

בונה אדם וכו'. בגמרא (דף י':) רבא שרא למבני אצטבא וכתב הרמב"ן ז"ל בלקוטיו דדוקא במעשה הדיוט אבל לא במעשה אומן לפי שכל שהוא לצורך המועד כיון שאינו צורך אוכל נפש לא הותר במעשה אומן אלא במעשה הדיוט ע"כ דבריו והם כלל לכל כיוצא בזה ולדבריו כותל חצר שנפל שבונה כדרכו הוא מפני שמירת ביתו ועשאוהו כצורך אוכל נפש לפי שהוא דבר האבד ואינו צריך שינוי:

הציר וכו'. משנה שם (דף י"א.) הציר והצינור והמנעול שנשברו מתקנן במועד ואוקימנא לה בגמרא כר"י דאמר לא בעינן שינוי בדבר האבד וקי"ל כותיה כמבואר ראש פ"ז:

הלכה ח

אין חופרין וכו'. משנה (דף ח':) אין חופרין קבר וכו' וכבר הזכרתיה למעלה בדין הנברכת ופירשו בהלכות להקבר בהם לאחר המועד. וכן פירשו רבינו חננאל והר"ר יצחק אבן גיאת ז"ל שלצורך מי שכבר מת ודאי מותר לחפור כדרכו אפילו ביום טוב שני כנזכר פ"א. ובהשגות א"א זה טעות גדול וכו'. והוא כדעתו ז"ל שכתבה למעלה. וכבר הוכיח הרמב"ן ז"ל שהטעות בדברי הר"א ז"ל הוא דודאי לצורך מתים שימותו היא משנתנו ואין קושיא שהתירו לתקן בהם אף על פי שאינן צריכין להם עכשיו לפי שעשאום כצרכי רבים רבים שתו ורבים ישתו והרי הן כעין חטיטת בורות שיחין ומערות שאין צריכין להם עכשיו שהתירו בהן סופן דהיינו חטיטה אבל לא תחלתן דהיינו חפירה כל שאין צריכים להם עכשיו כמבואר פ"ז. והוא ז"ל מפרש משנתנו כך אין חופרין כוכים וקברות לצורך מתים שימותו. ואמרו כוכין בחפירה וקברות בבנין אבל מחנכין את הכוכין. ובגמ' כיצד מחנכין שאם היה ארוך מקצרו במתניתא תנא מאריך בו ומרחיב בו ועושין נברכת שלפי ששנה חנוך בכוכין ולא בקברות פירש בקברות שעושין בהן נברכת בבנין והוא תוספת בנין שמוסיפין בהן. אלו דבריו ז"ל ומסכימין עם דברי רבינו חוץ מפירוש הנברכת כמו שכתבתי למעלה:

הלכה ט

אין מפנין וכו'. דין שאר ימים מפורש בירושלמי וכבר כתבו פעם אחרת רבינו פרק י"ד מהלכות אבל ודין חוה"מ יצא לרבינו ממה שאסרו ליקוט עצמות במועד וכדעת ר' יוסי דמשנתנו כמבואר פרק י"א מהלכות אבל:

הלכה י

אין מתליעין וכו'. ברייתא בע"ז פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ':):

ועוקרין את וכו'. פ' מי שהפך (מועד קטן י"ב:) רב יהודה שרא למעקר כתנא משום דחזיא לחפיפה ופירש"י ז"ל ראוי לכסות בה כל מאכל כגון תמרים ותאנים. אבל הר"א ז"ל פירש לנוי הנשים לחוף בו הפנים ולפי שאין דרך הפשתן לעקרו לחצאין התירו לעקרו כלו כיון שצריך למקצת כך כתב הרא"ה ז"ל:
וקוצרין את הכשות וכו'. שם ופי' כשות עשב שמטילין בשכר:

הלכה יא

אין מכניסין הצאן וכו'. שם ת"ר אין מדיירין שדה בחולו של מועד ואם באו מאליהן מותר ואין מסייעין אותן ואין מוסרין להם שומר לנער את צאנם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע מסייעין אותן ומוסרין להם שומר לנער את צאנם רבי אומר בשבת בטובה ביו"ט במזונות במועד בשכר אמר רב יוסף הלכה כרבי ע"כ בגמרא. ונראה מלשון רבינו שהוא מפרש מימרא דרבי על שכיר שבת ועל השומר המנער את הצאן קאמר רבי דבשבת מחזיקין לו טובה וביו"ט נותנין לו מזונות ובמועד שוכרין אותו בדמים זהו שכתב ושוכרין שומר וכו'. ויש מי שפירש דהא דרבי בבאו מאליהן קאי וסוברים דבמועד אין שוכרין אותם לכתחלה אבל אם באו מאליהם מותר לתת להן שכר וביו"ט מזונות כך פירש"י ז"ל. ודברי רבינו נראין אלא שאני תמה למה לא כתב דין שבת ויו"ט:
הזבל שבחצר מסלקין. ברייתא פרק מקום שנהגו (פסחים דף נ"ה:) בפסחים והיא בחולו ש"מ ומבואר בהלכות בפ' מי שהפך:

הלכה יב

המשוה פני הקרקע וכו' עד תנור וכירים. פ"ק (מ"ק י':) מימרות פסוקות בלא מחלוקת ושם בארו במה יהיה ניכר לאיזה דבר הוא מתכוין ורבינו כתב ממעשיו הוא ניכר לאי זה דבר הוא מתכוין ובפ' ב' מהלכות זכיה ומתנה ביאר רבינו פרטי המעשים גבי הרוצה לזכות בנכסי הגר וכל מה שבנכסי הגר לא קנה במועד מותר לעשותו כמבואר כאן ושם.
ומ"ש כאן אפשר שהוא מפני שכל שיש לו כונה האסורה אע"פ שאינו עושה מעשה מוכיח כונתו ודאי אסור לעשות במועד ולא הזכירו חכמים ההוכחה אלא שאם הוא עושה מעשה המוכיח כונת איסור לא כל הימנה לומר לכך נתכוונתי אבל בנכסי הגר הכל הולך אחר מעשה המוכיח. זה נראה ואולי קצר רבינו בכאן ובאר שם וילמד סתום מן המפורש:

הלכה יג

תנור וכירים שאפשר וכו'. שם (דף י"א.) רב הונא שרא למגדל תנורא איני והא תני רבה בר שמואל ושוין שאין גודלין תנור לכתחלה לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים:

ומ"ש בין כך ובין כך בונין וכו'. יצא לו ממה שהעמידו בגמרא ברייתא דרבה בר שמואל בימות הגשמים ובראש הברייתא אמרו מעמידין תנור וכירים במועד ובלבד שלא יגמור מלאכתו במועד דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים יגמור:

ומסרגין את המטות וכו'. סתם משנה פ"ק (דף ח': ודף י'.) ודלא כר' יוסי ובגמרא ושוין שאין מפשילין חבלים לכתחלה. פירוש גדילת החבלים ועשייתן נקרא הפשלה מפני שהן עושין חוטין ארוכין מאד ואין מדקדקין בטויתן כעין מפשיל כליו לאחוריו. ורבינו לא הזכיר זה לפי שכיון שלא כתב ההיתר ממילא אסור שאם היתה ההפשלה מותרת לא היה צריך לומר סירוג המטות:

ונוקרין את הריחים וכו'. משנה וגמרא (דף י':.) במחלוקת תנאים ואמוראים ודעת רבינו כדעת הגאונים בפסק ההלכה שנקור הריחים ובית עין שלהם מותר ואפילו לגמור מלאכתן כדרכו וכן הסכים הרמב"ן ז"ל. ודין העמדתן ובנין האמה שלהם מפורש בגמרא רבא שרא לאוקומי ריחיא ולמבני אמתא דריחיא וכתב הרמב"ן ז"ל ובירושלמי התירו להסיק אלפסין וקדרות לצורך המועד. ונ"ל שאף עשייתן מתחלה בכלל היתר זה מפני שהן מכשירי אוכל נפש ונעשין כדרכן ומפני זה התירו עשיית תנור וכירים וכן התירו לגדל מהולאתה וכן בסכין ודאי מותר לחדדו כדרכה אפילו במלאכת אומן ולעשותו לכתחלה כשנשבר במועד אפשר שהוא אסור לפי שהוא דבר הנשאל ויש להתיר ע"כ דבריו ז"ל:

הלכה יד

זופתין את וכו'. פ' מי שהפך (מועד קטן דף י"ב.) אמר שמואל זופתין כוזתא ואין זופתין חביתא פירוש כוזתא כלי קטן ורב דימי מנהרדעא אמר זופתין חביתא ואין זופתין כוזתא ואמרו בגמ' דשמואל חייש לטרחא ולזה אסר כלי גדול ורב דימי חייש לפסידת היין ולזה התיר בכלי גדול שהפסדו מרובה ומדברי רבינו נראה שהלכה כדברי שניהם להקל וכן עיקר:

וסותמין פי וכו'. שם מסקנא דגמ' דשרי למישע חביתא דשכרא וכ"ש דחמרא:

ומחפין את וכו'. משנה שם (י"ג:) מחפין את הקציעות בקש ר"י אומר מעבין ויש גורסין אף מעבין. ודע דקי"ל כמ"ד בגמרא במחפין דשרי ת"ק בין קש מועט בין קש הרבה הוא ולזה סתמו רבינו וכן סתם בהלכות:

ומרככין את כו'. פ"ק (י':) רבא שרא לכסכוסי קירמי מ"ט מעשה הדיוט הוא א"ר חסדא קטרי בי ידי אסור מ"ט מעשה אומן הוא:

הלכה טו

קוצצין צפורני וכו'. שם רב יהודה שרא למשקל טפרי דחמרא דריחיא ואמרו שם דרב יהודה שרא למבני אוריא פי' אבוס של בהמה. וכתב הרמב"ן ז"ל דדוקא במעשה הדיוט. וכן נראה דודאי לא עדיף מעשיית מעקה שאינו מותר במעשה אומן וכן אמרו סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו מותר ליטול צפרניו בחש"מ ואמרו שם רבא שרא לסרוקי סוסיא:

ואין מרביעין בהמה במועד וכו'. ברייתא בפרק מי שהפך (מועד קטן דף י"ב.) פסק כת"ק דאמר אין מרביעין בהמה בחולו ש"מ ודלא כר' יהודה דמחלק בין בהמה לבהמה וכן פסקו בהלכות:

אבל מקיזין וכו'. פ"ק (דף י':) רבא שרא למשקל דמא לחמרא בחולא דמועדא א"ל אביי תניא דמסייעא לך מקיזין דם לבהמה בחולו ש"מ ואין מונעין לה רפואה:

וכל אוכלין וכו'. תוספתא נכתבה בהלכות שם:

הלכה טז

ואין מפנין וכו'. משנה פ' מי שהפך (מועד קטן דף י"ג.) אין מפנין מבית לבית אבל מפנה הוא לחצרו והקשו בגמ' על סיפא דאבל מפנה הוא לחצרו והא אמרת רישא אין מפנין ותירץ אביי סיפא אתאן לבית שבחצר ע"כ בגמרא. ובירושלמי אין מפנין לא מדירה נאה לדירה נאה ולא מדירה כעורה לדירה נאה ואין צ"ל מדירה נאה לדירה כעורה ובתוך שלו אפילו מדירה נאה לדירה כעורה שמחה לאדם בשעה שהוא דר בתוך שלו ע"כ. ורבינו סובר שאין הירושלמי מסכים לגמרתנו במה שהתירו לפנות לתוך שלו שא"כ למה הקשו על משנתנו ולמה לא תירצו אבל מפנה הוא לחצר שלו וכפשט הלשון אלא ודאי סוף הירושלמי חולק עם הגמרא שלנו. והר"א ז"ל כתב בהשגות ונ"ל אפילו לחצר אחרת ואע"פ שיש לדקדק על הירושלמי מגמרא שלנו נאה ומתקבל הוא, עכ"ל. ואני אומר שגמרתנו מוכחת בהפך כמו שכתבתי ולזה אין לסמוך עליו בזה:

ומביאין כלים וכו'. משנה שם אין מביאין כלים מבית האומן ואם חושש להם מפנן לחצר אחרת והעלו בהלכות מן הגמרא (דף י"ג:) והני מילי כלים שאינן לצורך המועד

אבל כלים שישנן לצורך המועד מביאין דתניא מביאין כלים מבית האומן כגון כד מבית הכדד וכוס מבית הזגג אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית האומן ואם אין לו מה יאכל נותן לו שכרו ומניחו אצלו ואם אינו מאמינו מניחו בבית הסמוך לו ואם חושש להם שמא יגנבו מפנן לחצר אחרת:

הלכה יז

אסור לעשות וכו'. פרק מקום שנהגו בפסחים (דף נ"א וב') ריש פרק מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ובגמרא מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וימים טובים דתניא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי יו"ט מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם ותירצו התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור סמוך למנחה שרי הכא מחצות א"נ התם סימן ברכה הוא דלא חזי שמותי לא משמתינן ליה הכא שמותי נמי משמתינן ע"כ בגמרא. **וכתב רבינו ואין צ"ל שמכין אותו מכת מרדות** לפי שהשמתא חמורה היא ממכת מרדות כמבואר פרק ראשון. עוד כתב רבינו שאיסור המלאכה בערבי פסחים מחצות ולמעלה הוא מפני החגיגה ושחיטת הקרבן והטעם הזה מבואר בירושלמי שאמרו אינו בדין שתהא עסוק במלאכה וקרבנך קרב. ובזמן הזה גם כן אסור שאע"פ שבטל הטעם לא בטלה גזרה. ורש"י ז"ל פירש הטעם מפני שיש לו לטרוח בצרכי מצה ומרור מה שאין כן בשאר ערבי יו"ט. וקשה לי א"כ ערב הסוכות נמי הרי יש לו לטרוח בסוכתו אלא ודאי טעם הירושלמי עיקר:

הלכה יט

ואפילו במקום וכו'. דעת רבינו שהמשנה האמורה (דף נ"ה) דר"מ אמר כל מלאכה שהתחיל בה קודם י"ד גומר בי"ד אבל לא יתחיל בה בי"ד אע"פ שיכול לגומרה וחכ"א שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים החייטין והספרים והכובסין ר"י אומר אף הרצענין. משנה זו היא במקום שנהגו שהעמידו הדבר לעיקר הדין שקודם חצות מותר לאחר חצות אסור ומשנה זו דינא קתני ולא מנהגא דאי במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה היכי פליג ר"מ וחכמים בזה נחזי מאי נהוג וכי תימא אפילו נהוג דלא למעבד כלל מנהג טעות הוא ולא חיישינן ליה באלו המלאכות ליתא דודאי כיון דמחצות ולמטה אסור מן הדין כל היום הוא בכלל גדר ותוספת ואם נהגו שלא לעשות בו כלל אסור לעשות כלל ומשנתנו במקום שנהגו היתר היא, זה דעת רבינו ורואה אני את דבריו וגרסתו בגמרא ר"מ אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בי"ד ושאינה לצורך המועד אסור עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות במקום שנהגו נהגו אין לא נהגו

לא שמע מינה לצורך אין שלא לצורך לא. ופירוש זה שהוא גומר מלאכתו לצורך המועד הוא מפני שעושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות במקום שנהגו זו היא שיטתו. ופסק כחכמים שהן סוברין ששלש אומניות שעושין מלאכה כלומר מתחילין והקלו מר"מ ושאר המלאכות גומרים דכיון שנהגו לעשות כל המלאכות מותרות להם יש מהן להתחיל יש מהן לגמור כך נ"ל לדעתו. ובהשגות שטה אחרת דמשנתנו במקום שנהגו שלא לעשות היא וכן ראיתי למקצת מהמפרשים האחרונים ז"ל:

הלכה כ

ההולך ממקום וכו'. משנה שם (דף נ') ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהולך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת ואקשינן עלה בגמ' (דף נ"א:) ממקום שאין עושין למקום שעושין אל ישנה אדם מפני המחלוקת ואמרי ליה קום עביד והא אמרת נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם ותירץ רבא ה"ק אין בזו מפני שינוי מחלוקת מאי אמרת הרואה אומר מלאכה אסורה אמרינן ליה פוק חזי כמה בטלני איכא בשוקא ומכאן למד רבינו שלא יתראה בפניהם שהוא בטל מפני האיסור. **וכן מ"ש רבינו לא יעשה ביישוב אבל עושה הוא במדבר** למדו ממ"ש לו אביי לרב ספרא ביישוב אסור במדבר מותר אלא שראיתי הרבה שמפרשים הא דרב ספרא דוקא בדעתו לחזור אבל אין דעתו לחזור אפילו במדבר אסור:

וכן מי וכו'. זה למד רבינו ממעשה דרבה בר בר חנה הנזכר שם (דף נ"א) וכאוקימתא דרב אשי דאמרינן התם דרבה אכל דבר שנהגו בו בני בבל איסור ועול לגביה רב אויא ורבה בר רב חנן כיון דחזינהו כסיה. והקשו עליו ממשנתנו ותירצו רב אשי דעתו לחזור הוה כנזכר בהלכות, ומפני שאמרו כסיה למד רבינו וכתב והוא שלא יתראה וכו' ויש בדברים אלו שיטות חלוקות למפרשים ז"ל:

הלכה כא

מוליכין ומביאין וכו'. משנה שם (נ"ה:) מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע"פ שאינן לצורך המועד. וקשה לי מה שמצאתי בספרי רבינו בי"ד עד חצות דהא ודאי אפילו מחצות ולמעלה מותר שאין זו מלאכה ולא אסור במועד במה שאינו לצורך מועד אלא שמא יאמרו תקנן במועד ובי"ד ודאי מותר כל היום וכן מוכיח בגמרא שלא חלקו ואף רבינו כתב למעלה והוא קל מחולו ש"מ. ונ"ל שטעות סופרים הוא וראוי להיות אפילו אחר חצות וכן עיקר:

וגורפין זבל וכו'. משנה שם:

ומושיבין שובכין וכו'. במשנה מושיבין שובכין לתרנגולים בי"ד תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה ובגמרא השתא אותובי מותבינן אהדורי מבעיא אמר אביי סיפא אתאן לחש"מ. ופירש"י ז"ל מושיבין שובכין היינו לשום ביצים תחת התרנגולת וזה שהקשו בגמ' השתא אותובי מותבינן אהדורי מבעיא ותירץ אביי דמתני' רישא בי"ד דמושיבין שובכין וסיפא דתרנגולת שברחה היא בחש"מ שמחזירין אותה משם הפסד ביצים דדבר האבד מותר. ולפי פירוש זה מושיבין תרנגולת על הביצים לכתחלה בי"ד ובחש"מ אם עמדה שלשה ימים וברחה וכדעת רב הונא דאמר התם דדוקא אחר ג' לישיבתה מחזירין אותה ואם מתה מושיבן אחרת תחתיה. ורבינו חלוק בזה בשני דברים שאין מטילין ביצים לכתחלה לתרנגולת בי"ד והשני שאם עמדה ומתה אין מושיבין אחרת תחתיה במועד והוא מפרש מושיבין שובכין מלשון שובך ורוצה לומר מקום שיעמדו התרנגולין והתרנגולת וכן נראה מן הערוך ולשון המשנה נאות לזה וקושית הגמרא היא ממה שאמרו ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה כל שכן שמחזירין אותה כשברחה ולמה לי למימר ותירץ אביי רישא אתאן לחש"מ. כך נראה שתהיה הגרסא של רבינו ופירוש רישא דמחזירין דמשמע אבל אחרת אין מושיבין אתאן לחש"מ ואם היתה גרסת רבינו סיפא אתאן לחש"מ פירש רבינו דהא דמחזירין קרי סיפא משום דרישא דמתני' מושיבין שובכין ואין גרסא זו מתחוורת לפירוש זה. ואני אומר לשון המשנה מתחוור יותר לפירוש רבינו אבל הדין שהוא סובר שאם מתה אין מושיבין אחרת תחתיה במועד הוא מתמיה אצלי דודאי מפני דבר האבד מותר לעשות מלאכה כ"ש זה וזה נ"ל שהכריח רש"י ז"ל לפרש מה שפירש. אחר כן מצאתי לרבינו בפירוש המשנה שכתב וכשנותנין ביצים תחת התרנגולת להתחמם לגדל אפרוחים קרי מושיבין שובכין עכ"ל. וא"כ נתבאר שהוא מודה שמניחין לכתחלה בי"ד ולא נחלק אלא שאם מתה במועד אין מושיבין אחרת תחתיה אבל מחזירין אותה אם ברחה ונמצא שהוא מפרש השתא אותובי מותבינן אהדורי מיבעי כדברי רש"י ז"ל וכן כתב בפירוש המשנה ותירץ אביי סיפא אתאן לחש"מ והיינו מציעתא דתרנגולת שברחה אבל סיפא דקתני ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה אכתי בי"ד הוא בדוקא אבל לא במועד שלא הקשו אלא אהדורי. והטעם לדעתו ז"ל נ"ל לפי שאין כל התרנגולות מתישבות על ביצים שכבר הוחמו תחת תרנגולת אחרת הלכך כשמתה שמא לא יועיל בהושבת אחרת עליהן ולפיכך אין טורחין במועד בספק אבל בארבעה עשר טורחין. כך נ"ל לדעת רבינו: